

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTENS HISTORIE

fortalt af

CHRISTEN OLSEN, TORSLUNDE

GAMLE TIDER

1778 - 1870

I stille timer her i det gamle hjem, i stuen hvor jeg blev født, og hvor slægt efter slægt har levet, kommer minderne strømmende fra de unge sollyse dage i barndomshjemmet hos far og mor, og fra de lykkelige arbejdsår sammen med kone og børn, når vi efter endt arbejdsdag tog turen ad den gamle markvej mod vest og så på sæden, der voksede frem, og vi håbede på en god høst. Vi trillede lidt på kanten af diget, og var vejret fint, nød vi sammen solnedgangens strålende farvepragt.

Tanker kommer, tanker går - mine tanker følger også folkene, der nu arbejder på slægtens jord. Er det blot os gamle, der ser det som noget stort og skønt, noget at værne om, eller ligger det måske gemt i de unges sind og bryder frem ved lejlighed som noget fint og kært at eje? Jeg tror det.

Så lad da de gamle fortælle om dagliglivet for hundrede år siden, fortælle om egnen og skikkene fra dengang.

Jeg står atter ved markskellet mod vest og ser mod byen. Det er halvmørkt, men kirken tegner sig klart endnu. Der bag skoven ligger Benzsonsdal.

Jeg kommer til at tænke på den gamle sti fra Valby tværs over markerne til Torslunde; den benyttede vi som skolesti om sommeren. Den var smal over markerne herude, men fra Torslundevej ved smedjen blev den bred, for der gik husmandskonerne med mælke-spanden på hovedet, når de om sommeren færdedes fra huset og ud til jorden, der lå omtrent, hvor Drengehjemmet nu ligger.

Det er snart mørkt, og jeg går hjemad. Lidt mod syd skinner lys, det er lyset fra det nyopførte De Gamles Hjem, der er opført på Bryggergårdens mark.

Hjemme igen. I skrivebordsskuffen finder jeg en pakke med gamle papirer, og i blandt dem en blå seddel, hvorpå er skrevet: "I året 1778 havde gårdejer Jens Rasmussen og hustru Bodil en søn, som udi i dåben blev kaldt Peder Jensen" - det var min oldefar.

Efter sin far blev han ejer af den gård, der nu kaldes "Bryggergården", hvorfra matr. nr. 16b, som vi bebor, blev udstykket i 1834. Den har været i slægtens eje i ca. 200 år. Måske ved at søge oplysninger i kirkebøgerne kan ejerskab påvises længere tilbage i tiden, ja måske tilbage til udstykningstiden omkring år 1700, hvor vist nok nævnte gård var en af de første, der blev flyttet ud fra byen, ud til det yderste af bymarken, ud til ensomheden langt fra naboer; åbne marker til alle sider, bort fra fællesdrift til begyndende sædskifteinddeling af den magre og uensartede jord, der hørte til ejendommen.

Så langt tilbage rækker oplysningerne fra de gamle papirer. De giver ikke klare beviser for, om det har været en fæstegård under Benzonsdal, men jeg tror det ikke. Der står nemlig i matr. nr. 16b, skøde af 1834, at det "ikke må sælges eller tillægges Benzonsdals gods", og "fra hovedparcellen nr. 16 er der overført en første prioritet af 110 rigsdaler = 220 kroner til Den Almindelige Enkekasse". Ja, sådan står der. Det var vist en slags offentlige midler, og det tyder på, at gården har hørt ind under et eller andet, som tilhørte staten.

Det var først i min fars tid, beløbet blev betalt ud. Det var omkring 1890.

Noget egentligt hoveriarbejde har der måske ikke hvilet på jorden, men efter udtalelser af min oldefar Peder Jensen, så havde han været med til at møde til arbejde på Benzonsdal, vistnok som en slags tilsynsmand.

Så langt rækker de gamle papirers oplysninger.

Jeg må vist kikke ind i aftægtsstuen hos min bedstefar. Han er gammel, snart 89 år. Der er fyret i den gamle bilæggekakkelovn, og han sidder med benene mod den. Han læser uden briller, - og læser mange bøger om vinteren.

Nu lægger han bogen til side og fortæller om gamle dage. Han husker godt. Mange gange har jeg lyttet til hans fortællinger, og han kunne fortælle, så jeg endnu husker det så mange år efter. Sammenholdt med, hvad min mor fortalte, vil jeg da forsøge at give det videre til slægten, der følger.

Omkring 1803 kom der unge folk til styret på gården.

Peder Jensen blev gift med en ung pige, kun 18 år, som dengang var en lidt usædvanlig alder at blive gift i. Hun blev sidenhen altid omtalt som en klog og dygtig husmoder i alle måder.

1805 fødtes en lille pige, der fik navnet Ane Pedersdatter. Hun blev senere min bedstemor.

Det var vel lidt småt med fremskridt ved landbruget, selvom unge kræfter kom til. Man brugte stadig de samme markredskaber, hjulploven med 4 heste for. Som 14-årig var Ane med for at køre hestene, idet manden bag ploven havde nok at gøre med at styre den.

Når de så begyndte på forårsarbejdet, begyndte man altid på stykket fra bækken og ned mod sognevejen, kaldet Sandagrene. Hvis de kom lige fra gården og ud på vejen og dér mødte en kone, ja - så måtte de tilbage igen og spænde fra, for ellers gav det uheld for sommeren.

Det var vistnok således, at Peder Jensen på flere måder var en foregangsmand på egnen. Der fortaltes om hans fine heste, der - såsnart han kaldte på dem - kom ilende hen til ham.

Jeg kan næsten forestille mig synet af de velplejede og blanke heste spændt for

den stive fjælevogn med agestolen bagi, og foran sædebrædt med tre silkepuder til manden at sidde på. Konen på bagsædet, iført kjole af hjemmevævede hørstoffer, bælte med sølvspænde, hue med guldnakke og guldgallon sat op med lange, sorte silkebånd. Manden var iført stribet drejlsvest med sølvknapper, vadmelskofte og høj silkehat.

Jo, det var fint. Ikke alle kunne møde med en sådan pragt, når de skulle til selskab, barselsgilde, bryllup og lignende sammenkomster.

Når de mødte til en sådan festlighed i en af gårdene, blev rækkefølgen, hvori der skulle siddes til bords, nøje overholdt. Der skulle tages hensyn til alder, gårdens størrelse og lidt familieskab spillede også ind.

Når man så var kommet til bords, blev der spist godt af den altid hjemmelavede mad, og der var nok af den. Ja - flasken med brændevin manglede heller ikke; også den var der flittig gang i.

I de fleste tilfælde blev der serveret kold flæskesteg, sylte, hjemmelavet rullepølse, røget fårekød og ost. Ved enkelte lejligheder serveredes kødsuppe og risengrød - det blev serveret først.

Invitationen til en sådan sammenkomst var lidt mærkelig for os at se. men skikken holdt sig længe. Jeg tror, min mor havde prøvet det.

Fra den gård, hvor sammenkomsten skulle holdes, blev udsendt en ung pige. Hun var iført sit bedste tøj, havde over armen en kurv med små hjemmebagte kager. I hånden havde hun en lille hvid pind. Hun gik fra nabo til nabo og indbød dem til gilde, og hvert sted afleverede hun en kage. Jeg tænker, det var bevis for, at hun havde været alle steder, når kuven var tom.

Lidt anderledes var det, når der skulle indbydes til begravelse. Der var en mand i byen, der altid blev brugt til dette arbejde. Han kom i sorte klæder og sort hat. Når han så kom indenfor i stuen, tog han hatten af og holdt den foran sig, som om han stod og læste, og så kom med stor alvor indbydelsen:

- Jeg har en venlig indbydelse fra - (enkens navn) - om I ville komme og spise frokost ... dag, - derefter følge liget til kirken og høre præstens tale. Efter at graven er kastet til, bedes I følge med tilbage og spise sammen med os.

Var begravelsen fra en gård, var indbydelsen til alle beboere i byen, samt familier udefra. Ved store begravelser samledes undertiden 30 - 40 vogne i ligtoget til kirken.

Lidt før de indbudte ankom, kom klokkeren sammen med 4 karle. De var tilsagt til ringning før og efter begravelsen, 2 timer i alt.

De spiste så frokost, fik en god kurv med til kirken. Ringningen begyndte kl. 12.00 med et ophold til spisning af den medbragte mad -(det var nu klokkeren, der levede højt på den de følgende dage).

Ja, det var dengang - 100 år tilbage.

Måske det giver et billede af tidens stilleståen, når jeg fortæller, at jeg som 12-årig i 1893 var med til begravelse i gårdejer Dahls gård. Det var min bedstefars søsters begravelse. Jeg talte 35 vogne i ligtoget.

I året 1900 var jeg indkaldt som karl til ringning i kirken over min mors kusine, Margrethe Lars Jensen, i nu Stranges gård. Det foregik på samme måde som for 150 år siden.

Tiden går. Ane er nu 29 år. Hun har gået hjemme til hjælp både ude og inde. I de lange vinteraftener blev der kærtet uld og rokken gik med god fart, tråden blev formet fint af konen eller pigerne. Det blev senere til både finere og mere groftvævede ting. Der blev fremstillet langt mere end til det daglige forbrug, men der skulle jo også gemmes og lægges til rette i kisten, for de unge piger skulle have så meget som muligt på kistebunden den dag, de skulle giftes og begynde for sig selv.

Ane havde kistebunden fuld en dag i foråret 1834, da hun blev gift med en husmands-søn fra Torslunde. Han havde lært tømmerhåndværket og var således godt rustet til at bygge hus og drive husmandsbrug på de 11 tdr. land, som blev udstykket til dem fra Anes fødegård. Det var som løn for den tid, hun havde arbejdet hjemme, måske også lidt arv iberegnet.

Der står ganske vist i skødet fra Peder Jensen til Peter Hansen, at "købesummen er 260 rigsdaler = 520 kroner, samt førnævnte 110 rigsdaler = 220 kroner til Den Almindelige Enkekasse", men jeg mener, der var før tinglæsning og stempel til skøde, der skulle påføres købesum, for udover de 110 rigsdaler, kom der ingen prioritetsgæld på matr. nr. 16b dengang.

Huset blev bygget som skik var af lerklinede vægge og stråtag med godt tømmer og bjælker, - manden var jo selv tømrer.

De unge begyndte efter den tids forhold et godt og trygt samliv. Året efter fødtes en søn, som fik navnet Jens Petersen, og efter endnu et år fødtes atter en søn, der fik navnet Peder Petersen.

Men så var det også forbi med glæden i hjemmet. Peter Hansen blev angrebet af en mavesygdom og døde i 1837. Ane, min bedstemor, stod nu med sine to små drenge. Hun fik lidt hjælp hjemmefra i begyndelsen, men i længden kunne nøden ikke holdes fra døren.

Hvordan gik det så til, at jeg mange år efter kunne sidde i samme stue, i samme hjem og lytte til bedstefars fortællinger ?

Jeg må vist atter efterse de gamle papirer i skrivebordsskuffen! Her ligger papiret, der leder i det rette spor: Et bevis for, at vedkommende var konfirmeret, kirkens navn, underskrevet af skolekommissionen og af præsten. Det skulle påtegnes ved hver flytning, de unge foretog, når de var ude at tjene - en forløber for vort Folkeregister.

Jeg læser følgende:

"Anders Christensen, søn af Christen Rasmussen og hustru Margrethe Andersdatter, er født den 14. maj 1810. Har fulgt undervisningen i Kildebrønde skole, af hvilken han den 28. marts 1825 blev udskrevet, udrustet med meget gode kundskaber"

Anders Christensen blev senere min bedstefar, - og nu fortæller han om sit barndoms-hjem og tiden fremover.

Hans forældre havde et lille husmandssted på 3 tdr. land. Huset lå i byen; jorden langt derfra. Det var hans fødehjem.

Hans mor var født i et hus ved landevejen. Det kaldtes for bomhuset og ejedes af amtet, der havde stillet en bom (eller stang) op, der kunne lægges ned over vejen som tegn på, at de kørende skulle betale bompeng, når de færdedes på vejen - 8 eller 10 øre, som køretøjet nu var fint til.

Hendes far hed Anders, og blev i daglig tale kaldt Anders Bommand. Det var en fast stilling; han blev omtalt som en klog mand, så hans børn havde en god hjælp i ham til deres skolearbejde.

Min bedstefar måtte, som alle børn fra småkårs hjem, ud at tjene i 11 - 12 års alderen. Han kom til Søren Svendsen, samme gård som nu har navnet Askegården. Hans oplevelser her var interessante og morsomme og kommer senere til at påvirke bedstefars livsbane.

Nu var det sådan, at nævnte Søren Svendsen, der gik under benævnelsen "Den Kloge Mand" havde gået i "den sorte skole", som man sagde, - han læste i Cyprianus, han kunne vise igen, og meget mere; - alt på grund af, at han var lidt klogere end de andre. Lidt overtro hos datidens befolkning var vel også medvirkende til, at man søgte råd hos "kloge mænd og koner".

En dag kom bedstefar ind i stuen. Søren Svendsen var der ikke. På bordet lå en bog opslået, og da han - som andre børn - var nysgerrig, kikkede han hen til den. Der var trykt med røde bogstaver! - jo, det var sikkert Cyprianus-bogen, som kunne give oplysning om alle ting. Men nu kom manden ind, tog bogen væk i en fart, så alvorligt på drengen og sagde: "Du har vel ikke læst i bogen, dreng - for så får jeg med dig at bestille" - det var nok til, at han hos drengen kom til at stå som den kloge mand.

Årene går. Bedstefar prøver livet på 3 andre gårde, men november 1832 kommer han tilbage i sin gamle plads hos Søren Svendsen, hvor han blev, indtil han blev gift i 1838.

Jeg tror, de arbejdede godt sammen, for bedstefar fortalte med et smil i øjet om, at karlene i byen troede, at han også kunne vise igen og lignende ting, som de mente, han havde lært hos sin husbond.

En aften, karlene gik sammen på gaden, siger én af dem, at hjemme hos dem, var der blevet en spade væk; han mente, den var stjålet af en eller anden i byen. Straks var bedstefar med på, at nu skulle det prøves, hvad han havde lært hos den kloge mand. Han påtager sig en alvorlig mine, øjnene spiller livligt omkring i flokken, gør et par spørgsmål, og så siger han med bestemthed i stemmen, at inden næste aften skulle vedkommende, som havde taget spaden, blive nødt til at sætte den på sin plads igen. Det skete også, og siden den dag stod han lidt over de andre.

Men én ting i den gård blev han aldrig klog på: Når de en aften, efter at to mand havde stået og tærsket korn med plejlen, sad og spiste deres aftensmad, så kunne de tydeligt høre de samme slag af plejlen, som om dagen lød fra de to mænd. Men gik de udenfor var der stilhed i laden. Han troede ikke, det var noget overnaturligt, men kunne heller ikke forklare, hvordan det gik til.

Årene går. Det daglige arbejde går sin gang uden de store forandringer, Ind imellem skal der rettes lidt op på bygningerne; der mangler lidt brosten i gården, og en dag bliver han sendt af sted for at hente et læs sten i en grusgrav, som lå ved den yderste gård af Thorslunde, lige ved landevejen. For at få den rigtige størrelse, måtte han ud på den yderste del af marken, hvor et par unge folk havde fået lidt jord at bygge på. Nu var manden død, men forinden var han begyndt at samle sten på den magre udlod, så der var nok af dem.

Han kommer godt hjem med dem, og Søren Svendsen spørger ham så: "Hvad synes du så om enken? - Var det ikke noget for dig at komme hen og være mand dér?" "Nej"-svarede bedstefar "hun er vist lige lovlig skrap, for da jeg tog en spand vand for at give hestene, tog hun spanden fra mig, for det var ikke en spand, der skulle bruges til dyrene". Ja, det var deres første møde. Det må vel være gået bedre sidenhen, for mellem gamle papirer finder jeg også en vielsesattest, hvorpå står:

" 1838, den 13. juli, blev i Thorslunde Kirke ægteviede, ungkarl Anders Christensen af Kildebrønde og Ane Pedersdatter, enke efter jordbruger Peter Hansen, Thorslunde"

underskrevet af sognepræsten Jessen.

I forenede kræfter begyndte de at genopbygge det forsømte hjem for dem selv og de to små drenge og sidenhen en lille pige, der blev født 24. november 1839. Hun fik navnet Margrethe - hun blev min mor.

Bedstefar fortalte om, hvordan han til at begynde med fik at mærke, at han var husmandssønnen der kom ind i en gammel gårdmandsslægt. Det var både, når han kom i slægtsgården, hvor han til at begynde med måtte arbejde for at få lov til at låne hestene til at ørke sin egen jord med. Men da han første gang sammen med sin kone var indbudt til ælskab sammen med andre af byens folk (nu var bedstefar meget lille, kun 57 tommer = 150 cm, så også af den grund kunne man let overse ham), blev det helt anderledes. Det første, han kom ud for, var at der blev skænket en stor snaps, ½ pægl = godt en del. Han drak det ud til sidste dråbe, og det var et godt tegn på, at han kunne optages i bysamfundet. De opdagede snart, at vel var han lille, men han gav ikke efter; han kunne give svar, hvis nogen kom ham for nær.

Videre fortæller han om bøværligheder ved at opdyrke marken, tilrettelægge sædskifterne; der kunne kun dyrkes rug og havre, og endda i meget små fold. Nord for bygningerne lå en meget stenbakke, hvor den østlige del lå hen som engdrag, det kaldtes for Ræveholmen. Næsten for bakken var en lavning, hvor der voksede en græsart, der gav en meget sej bønsvær. Den blev skåret i lange stykker, blev kaldt for hustørv og brugt til at lægge over tagrygningen for at holde på halmen. Den var efterspurgt, og mange kom til at få lidt af den. På jorden kunne lige skaffes føde til en ko og to får, men nu ville man hellere få lidt mere ud af det.

For at blive helt sin egen mand, skulle der hentes ud. De første to, han købte, kostede 80 rigsdaler = 160 kroner. Dem var der uheld med; de havde en sygdom, der kaldes skab, så de blev snart solgt - med stort tab. Så måtte de to atter samles sammen til at købe de næste, og med dem gik det lidt bedre. En anden gang var det dog nær gået helt galt, idet han havde købt en rigtig pæn hest, som - vist selv sig - var kuldret, - det var hovedet, det var galt med - så snart solen skinnede, var den helt ustvrlig. Hvordan skulle han nu komme af med den uden at sætte penge ud? Dengang var der ingen lov, der forbød at narre hinanden ved salg med husdyr, så en dag med regn og gråvejrs tog han til marked med sin kuldrede hest, - for det var jo den sags vejrs, der skulle til! Han fik solgt hesten og drog glad hjem med penge på lommen. Han fortalte også gerne om en lille brun hest, der på alle måder var flink og villig. Det var også den hest, de kom kørende med til Slagelse for at besøge bedstemors broder. En lang to-dages tur, 4 personer i vognen med en lille ivrig hest for.

Nu var der ved at komme lidt orden i det hele. Man prøvede at holde to køer, men sammen med hestene kneb det med at få halm og græsning til hele året, så der måtte lidt til udefra.

Dengang påhvilede det en bonde at betale afgift til kirke og præst, den såkaldte præstetiende, som bestod deri, at hvert tiende neg af kornhøsten skulle afleveres (det blev senere ændret til et bestemt mål i tønder og skæpper), men på en gård i Tranegilde fik bedstefar lov til at samle hvert tiende neg sammen, tage det hjem og tærsk det mod så at aflevere det korn til præsten, som gården var pålignet med. Var han heldig, blev der måske lidt korn og halm tilbage for ulejlighed og arbejde. Det var ikke meget, men det hjalp dog til at kreaturerne kunne fodres gennem vinteren.

Nu blev der lidt mere at køre til torvs med. Det var jo på Gammeltorv i København, at smør, flæsk, æg og korn skulle sælges. Det var ikke store partier ad gangen, men ved juletid, når grisen blev slagtet - måske også et lam - så var der varer på vognen, når bedstefar fik spændt de to heste for den stive vogn tidligt om morgenen; det var jo om at komme ind og få en så god plads som mulig. Undertiden kneb det med at komme frem blandt de store fragtmænd og slagtere. Særlig galt var det ved "Aksiseboden", hvor der skulle betales afgift af varerne på vognen. I de fleste tilfælde kunne det ordnes på den måde, at man selv kunne opføre varerne på en seddel, men man kunne altid blive udsat for at få vognen undersøgt, om det nu passede, hvad man havde skrevet op. Nu gjaldt det om at komme til ved den lille lem i huset, hvor afgiften skulle betales. De store prangere ville først til, men som nævnt før, var bedstefar meget lille, og ofte fik han stukket sin hånd med sedlen ind imellem de andre, uden at nogen lagde mærke til ham, og klarede det på den måde.

Når varerne så var solgt, gik turen til gæstgivergården, hvor hestene blev spændt fra, og han selv spiste sin medbragte mad, hvortil der blev købt en snaps eller to, eftersom handelen var gået. Et besøg hos høkeren og indkøb af lidt sukker, kaffe og tobak. Snapsen blev købt på brændevinsbrænderiet på Roskilde Kro, og så var det daglige forbrug dækket.

Alt andet til dagligt forbrug fremstilledes i hjemmet ved fælles hjælp, når tællelyset blev tændt om aftenen og lyste stuen op. Bedstefar kunne nok tage sin del af arbejdet. Med et smil i øjet kunne han fortælle om, hvordan han vandt et væddemål med bedstemor. Hun havde en uldtrøje på med et smukt strikket mønster på ærmet, og bedstefar påstod, at det kunne han lave lige så godt. Hun sad og spandt og passede sin rok, mens hans øjne fulgte mønsteret på hendes ærme, og på den måde vandt han væddemålet.

Når han så ved lejlighed havde fortalt en eller anden god oplevelse, så sagde han til mig: "Jeg skal sige dig Christen, jeg ku' lidt mere end mit Fadervor" - det var en lille hentydning til, at han havde tjent hos den kloge mand i Kildebrønde.

Sådan gik årene og dagliglivet for dem, og de to drenge Jens og Peder var blevet voksne. Jens havde lært som væver, og Peder kom til landbruget. Da de var 21 år, fik de arven efter deres afdøde far, 150 rigsdaler hver. De 600 kroner måtte bedstefar låne hos Rasmus Hansen, der ejede den gård, der nu hedder Thorslundegård.

Bygningerne lå dengang i byen. Den gamle stuebygning er den, der ligger nærmest Pilegården. Pigen Margrethe var jo lidt yngre, så hun blev hjemme et par år efter konfirmationen. Sidenhen kom hun ud at tjene, først i Kraghave, derefter i Vadsby.

Før vi følger hendes vej videre frem, vender vi tilbage til slægtsgården. Hvordan gik det til, at den kom ud af slægten og fik navnet Bryggergården?

Min mor fortalte, hvordan hun som barn var så glad for at komme på besøg hos moster Bodil, hvordan hun legede i grusgraven ved siden af gården, der hvor nu Bryggergårdens smukke have ligger, - ja, og hvordan hun som ung pige sammen med byens andre unge Sankt Hans Aften samledes ved Kathrinedal, den lavning langs åen, hvor nu Thorsbro Vandværk ligger. Landevejen blev benyttet som danseplads, og til tonerne af en klarinet eller violin gik dansen livligt til hen imod midnat. Var det regnvejr, blev ladegulvet i den nærmeste gård anvendt som dansegulv.

Men tilbage til gården igen. Moster Bodil var den yngste af Peder Jensens fire børn. Der var to sønner, Jens og Peder. Jens boede i Slagelse og var fragtmand. Mor kunne huske, at han om vinteren kom kørende ad landevejen mod København med 4 heste for. Ja, hun huskede også, når den lukkede postvogn kom kørende og med posthornets toner meldte sin ankomst til posthuset i Taastrup; det lå der, hvor den gamle Købmandsgård, nu omdannet til Møbeltorvet, ligger.

Peder arbejdede hjemme på gården, indtil han blev gift. Så blev der udstykket 20 tdr. land, som han byggede på. Det er den ejendom, som nu Arne Henriksen er ejer af.

Bodil blev gift med Lars Jakobsen, en søn fra den gård, som nu ejes af Leo Strange. De to unge overtog så gården. Peder Jensen og hans kone kom på aftægt, hvilket kom til at hvile tungt på de ca. 48 tdr. land, som nu var tilbage. Kun kort tid fik de unge lov til at være glade og lykkelige i deres hjem. Den unge kone blev angrebet af en snigende sygdom, der dengang gik under navnet "brystsye". Da hun døde, stod Lars Jakobsen ene med gæld på gården og to gamle at sørge for, så der var ingen anden udvej end at gifte sig en gang til. Det blev en pige fra Greve, Maren hed hun. Lidt penge fulgte der med, men det var ingen hemmelighed, at hun manglede lidt i forstanden.

Sådan var forholdene, da gården atter skulle arbejdes op. I det første ægteskab var der ingen børn. Nu fik de en søn, der fik navnet Jacob. Han kom sidenhen i pleje hos sin faster, Dorte Hans Christensen, der boede på den gård, der nu har navnet Højagergård. Jacob døde ved et ulykkestilfælde, da han var 15 år.

Der gik så nogle år, og det blev ringere med Marens forstand. Hun fik et kammer for sig selv, og dør gik hun så og sang sørgmodige sange, men foretog sig ellers ingenting.

Peder Jensens kone var død, og på ham selv gjorde alderen sig gældende, og han mistede helt hukommelsen.

Nu gik Lars Jakobsen ene igen, med to mennesker, som ikke havde forstanden. Selv var han syg, og efter en tids forløb døde han.

Gården blev solgt. Marens familie tog sig lidt af hende. Peder Jensens aftægt var en sikker prioritet i ejendommen, derfor blev der lidt til hans underhold. Bedstefar og bedstemor tog ham til sig, og han kom alligevel til at henleve sine sidste dage på fædre jord. Mor, som måtte se efter ham, så ham undertiden stå ved markskellet og se ned imod gården, så kunne han sige til sig selv "det har dog været Peder Jensens engang". Han døde i 1855.

Gården skiftede ejere flere gange. Der blev bygget nyt stuehus og stald. Omkring 1870 blev der i stuehusets vestlige del opført og indrettet et stort bryggeri, som i flere år havde en stor kundekreds. De gamle avlsbygninger ved gården blev revet ned. Stuehuset - det samme som står endnu - blev indrettet til beboelse for ølkuskene, som hele året kørte rundt omkring til beboerne - tungt læssede med øltønder, træ-tønder, store og små.

På gårdene i høstens tid afleveredes ½ tønde ad gangen = ca. 100 flasker øl. Der blev brygget øl til omkring år 1900, så blev bryggeriet nedlagt. To ejere måtte gå derfra på grund af manglende midler til at videreføre det. Derefter blev det forpagtet ud som landbrug, og har sidenhen haft mange forskellige ejere.

Ja, det var beretningen om den gamle slægtsgård.

Hjemme på udflyttermarken nærmer tiden sig, hvor der skal ske forandringer. Unge kræfter skal fortsætte og indsættes til slægtens videreførelse. Det blev så far og mor, der kom hjem og overtog det i 1874.

Mor var kommet til Vadsby at tjene, og dér på gården traf hun min far. De blev gift i 1866.

Han var husmandssøn fra byen. Hans far hed Ole Rasmussen og var skomager; hans mor hed Karen. Det var også et hus, som var gået i arv fra far til søn i flere slægtled. Huset lå i byen, og jorden lå langt borte fra byen. De var 8 søskende. Den yngste hed Karen, hun havde været syg altid, og da forældrene døde, overtog far huset, men måtte samtidig forpligte sig til at sørge for den syge søster.

Sådan var forholdene, da far og mor drog ind som nygifte. Far vedblev at arbejde på gården, hvor de begge havde tjent, og mor tog fat på at rette op og bringe huset i orden. Det blev også gjort så godt, at det ligger der endnu uden jordtilliggende.

De fik en lille pige, der døde inden hun var 1 år gammel. Min søster Karen og min broder Anders blev født i Vadsby, og de var henholdsvis 5 og 1 år, da far og mor rejste her hjem. De solgte huset i Vadsby, men da der påhvilede det den forpligtelse, at der skulle sørges for hans søster, var det ikke mange penge, de fik til at sætte ind i hjemmet, hvor de nu skulle begynde, og det var med store forpligtelser, både i penge og aftægt, de nu gik ind til et nyt liv, men med håb om, at det ved fælles hjælp nok skulle lykkes at holde ud, i såvel gode som mindre gode tider.

Her er købekontrakten:

Kontant købesum	
Overtager pantegæld til Statskassen	200,00
Overtager pantegæld til Rasmus Hansen	600,00
Udbetale til Jens Pedersen og Peder Pedersen	1.200,00
Efter Anders Christensens død til samme	800,00
I alt	2.800,00

Foruden den kontante købesum skal tilbygges 4 fag, som indrettes til beboelse efter vort ønske, og der skal leveres os i sunde og gode varer så længe, vi lever:

8 kg. rugbrød ugentlig
28 kg. smør årlig
4 kg. svinefedt årlig
40 kg. flæsk, ½ svineryg årlig
8 kg. lammekød
4 kg. talglys
40 kg. byggryn
40 kg. bygmel
15 kg. kogeærter
1 tønne kartofler
2 kg. øl, 2 kg. mælk ugentlig i vinterhalvåret
4 kg. øl, 4 kg. mælk ugentlig i sommerhalvåret
3 snese æg årlig
1 kg. uld
4 alen hørlærred
2 stk. linned, "mand, kvinde"
50 tønder tørv
½ favn brænde
1 læs strandsand.

Holde vore gangklæder i orden med stopning og vask og anden renlighed. I sygdom fri lægehjælp, medicin og pleje, samt udbetale mig 40 kroner årlig.

Et stykke havejord, som jeg selv bestemmer beliggenheden og størrelsen af.

Efter vor død en ansvarlig og hæderlig begravelse, alt efter vor stand og egnens skik.

Det var købesummen for de godt 11 tdr. land, en afgift gennem 25 år.

BARNDOM OG UNGDOM

1885 - 1907

Det blev trange tider og svære arbejdsår, som far og mor kom til at gå igennem, og mon ikke jeg ved minder fra barndoms-og ungdomstiden kan forme et billede af vort fattige, men gode og venlige barndomshjem, som jeg altid vil mindes med glæde.

Minderne går langt tilbage i tiden, da jeg som lille dreng, 3 - 4 år gammel, sammen med mor fulgte søster Karen på vej til hendes første plads hos Hans Christensen, Højagergård.

Jeg mindes også en sommerdag ved middagstid, hvor jeg sammen med mor skulle ud at malke koen. Det var regnvejr, men med vilje jeg. Underligt at mindet kan stå så klart om mor, der sad og malkede og om græsmarken, hvor koen stod tøjret. Det var lige før vejen, som fører hjemmefra mod landevejen; samme stykke jord, hvorpå søster Ane og jeg fandt et lille kastanjetræ, som blev plantet i hjørnet af den smalle have, - det samme træ, som endnu står der med sine gamle krogede grene. Det var omkring 1890, det blev plantet.

Ellers er det først ved 6 - 7 års alderen, da jeg begyndte at gå i skole og kom lidt med i det daglige arbejde derhjemme, at minderne trænger sig på. Jeg ser i tankerne far komme ind fra stalden, sætte ryggen mod kakkelovnen, som der blev fyret i fra den store skorsten, som samtidig blev brugt til tilberedning af den varme mad. Når så far havde varmet sig lidt og talt med mor om vejret - vinduerne var dækket af et tykt lag is - så lå jeg under dynen og lyttede til deres snak, spændt på hvad far ville sige. Hvis han så sagde "det er ikke vejr at sende drengen i skole i", ja, så puttede jeg mig langt ned under dynen. Sådan en dag var det rart at blive hjemme hos mor. Det var den første vinter, jeg gik i skole. Sidenhen var det bare om at komme af sted til skole, uanset hvordan vejret var, være stolt af at være blandt dem, der var mødt op, og så få tidlig fri.

Når vi så kom hjem, var mor der med varme strømper. Det var nødvendigt, for støvler havde vi sjældent på. Når det var rigtig galt vejr, fik vi et par af års strømper trukket udenpå træskoene; de dækkede godt for sneen. Vi gik over de værste snedriver, intet kunne standse os store drenge. Ja, far brugte det samme, når han skulle møde til snekastning på byvejene, undertiden, når det var rigtig koldt, med et hæmbånd viklet fra foden og opad.

Når så dagen var gået, og aftensmaden var spist, så samledes vi i stuen, og den lille petroleumslampe blev tændt. Det var en lille glasbeholder med hank, flad væge uden glas om, så den kunne ikke brænde ret højt uden at ryge. Fader sad på sin stol med lædderne på kakkelovnen, og mor sad og spandt den fineste hørtråd på den gamle spiderok. Vi børn måtte så finde en plads, hvor lampens lys kunne nå skolebogens blade. Som den lille kom jeg som regel til at ligge på bordet, og jeg fik da også skyld for, at det var derfor det buede på midten. Jeg tror nu, det var den store, tunge skuffe, der hang under bordet, hvori opbevaredes brød og flere ting til den daglige husholdning.

Far læste mange bøger, som han lånte på biblioteket i Ishøj. Han kunne også fortælle om, hvad han havde oplevet på de køreture, han om dagen måtte ud på for at tjene lidt ekstra penge til de daglige udgifter. Det var nødvendigt, for om vinteren malkede køerne ikke ret meget, og grise var der ingen af, for om vinteren var der for koldt i det lille, lave svinehus.

Når klokken var halv otte kom vi børn i seng; vi læste Fader Vor som aftenbøn.

Mor gik ud for at malke koen, far gav hestene natfoder, og når han kom ind, gik han straks i seng, men mor havde altid noget at ordne - lidt ved vores tøj, måske havde hun også lyst til at kikke lidt i en bog. Det varede dog sjældent længe, før vi hørte far sige "kommer du snart i seng?" Jeg tror, han tænkte på al den petroleum, der blev brugt, endskønt hele vinterforbruget beløb sig til bare ca. 2 liter + lidt tællelys.

Sådan gik vinteren og vinteraftenerne i mine tidligste barneår, men når så aprilsolen kom, smeltede sne og is, og foråret kom med stille luftninger, - hvor var en sådan forårsaften dog vidunderlig. Jeg husker, når vi legede, løb om kap omkring halmstakken lige i mørkningen, en forunderlig duft af fugtig jord, måske en vibe eller en stær lod sin røst høre i det fjerne. Alt var på vej mod nyt liv igen.

Det kunne da også hælde, at foråret kom tidligt, men det blev ikke benyttet til såning. Først de sidste dage i april kunne det gå an at lægge kornet i jorden. Der var derfor tid til at holde Påske, enten den kom tidlig eller sent. Var sneen smeltet, og gårdspladsen nogenlunde tør, så måtte vi ud med kost og skovl. Der skulle være fint overalt, og det var Skærtorsdag-aften det helst skulle ordnes. Når vi så gik med kosten og fejede, så kom far hen til os, og med et lille smil i øjet sagde han, at nu måtte vi holde godt fast på kosterkaftet, for ellers kom heksen og tog det, hun skulle nemlig ride til Bloksbjerg og drikke af skadevinen. Det spekulerede vi meget på, og jeg i hvert fald holdt godt fast på kosterkaftet. Aftenen før Langfredag var det om at få fat på en pilekvis. Det gjaldt om at komme op Langfredag-morgen og komme med riset til dem, der stadig lå i sengen. Jeg var jo den lille, og kom vist nok altid bagefter. Langlørdag havde mor travlt med at koge Påskeæg. De blev kogt i løgskaller eller kaffegrums og fik en fin lysegul farve. Vi fik lov at vælge et af dem: det skulle helst være stort og med en tyk skal, for Påskedag legede vi med dem. Var vejret godt, byggede vi lange baner på jorden, dryssede godt med sand på og trillede æggene ad banerne, så længe de kunne holde. Vi måtte ikke spise dem før 2. Påskedag, ellers fik vi feber.

Sådan gik Påsken for os børn. Fremmede kom der sjældent, måske morbror Jens fra Greve, eller morbror Peter fra Kraghave kom for at besøge bedstefar, og så kom de ind og hilste på mor og far.

Påske- eller Pinsedag var det offerdag til præst og skolelærer. Det var en del af deres løn. Der blev i et stykke papir lagt et pengestykke til hver, det største til præsten, og far skulle så til kirken. Han var iført sit bedste tøj, og mor bandt et fint silketørklæde "rødt og guld" om fars hals, gav ham et kys og sagde "bed så et godt ord for os herhjemme". Et af de smukkeste minder om fars og mors samliv i mine barneår.

Foråret var på vej. I grøftkantens langs diget mod Høje Taastrup kom de første grønne spirer af Skarntyder og Vildgræs. Så måtte vi ud med en sæk for at samle de små spirer sammen; det kunne knibe med at få sækken fyldt. Sidenhen, når det voksede til, var det

far, der slog det med leen. Nu var der noget at blande i halmen til køerne. Roer var der ingen af, og køerne kom ikke på græsengen før omkring 20. maj. Der skulle spares, så der kunne høstes meget hø til vinterbrug.

Når marken var tilsået, skulle vi samle sten sammen. Der var mange, og de skulle tages godt med. De blev kørt hjem, hvor far slog de største i stykker. Stenene blev rettet op i en pæn bunke, kaldet "en favn", ca. 7 læs. Om efteråret blev de kørt ud på sognevejene. Far fik betalt for kørsel og sten ca. 30 - 35 kroner, gode penge for far, men ikke meget for al arbejdet.

Jo, der var nok at tage fat på, men også stille stunder. Jeg mindes, når far sov til middag, og der skulle være stilhed, så sad vi dér - søster Ane og jeg - ude i vognporten og lavede mønstre i store blade med en tjørnenål. I fint vejr lå vi ude ved markskellet, plukkede det fine græs og stillede det i stakke, ligesom far gjorde i høstens tid. Når vi blev trætte af legen, lå vi og betragtede de små dyr, der krøb omkring på jorden. Der var særlig en lille græshoppe, der sad og sang med en gennemtrængende, knirkende lyd. Når vi fandt den, stak vi til den med et fint græsstrå - sikken et hop den så tog.

Der var også dage i Juni og Juli, hvor vi opdagede, at de vilde jordbær på digerne begyndte at modnes. Vi fik en kop af mor og stormede af sted, store og små. Vi vidste bestemt, hvor planterne stod. De første dejlige, røde bær, ikke meget større end ribs, men med en duft og smag så herlig, blev spist med det samme. Var vi heldige, kunne vi plukke en god halv kop fuld, og så gik turen hjemad igen, for far og mor skulle også smage. De rigtige havejordbær kendte vi ikke, kun i enkelte haver i Thorslunde og Ishøj var man begyndt at dyrke dem.

I hverdagens ensformighed var der enkelte "store dage", for eksempel når vi fik lov at køre med far til Gundsømagle efter tørv. Vi skulle tidlig op, og efter 2½ times kørsel på en stiv vogn, nåede vi målet ved halv-syv tiden. Vi kom ind og fik kaffe, og derefter ud i mosen. Mens tørvene blev læsset på vognen, kunne vi gå og se os om. Ved 9-tiden begyndte hjemrejsen, i skridtgang hele vejen. Vi børn sad på tørvelæsset, far selv gik altid ved siden af vognen det meste af vejen. Klokkeren ca. halv et var vi atter hjemme, måske lidt trætte, men dog ikke mere, end vi kunne være med til at læsse tørvene af om eftermiddagen.

Jeg husker også, når far skulle til stranden efter sand eller sten. Vi kørte en tidlig morgenstund ad landevejen mod Greve, igennem Mosede by. Jeg husker, at der udenfor byen var et engdrag eller mosejord, hvor der voksede vilde blomster, og op over dem alle stod kærulden. Ud mod stranden var der åben mark til alle sider, ingen huse eller gårde, kun strandenge med sparsom græsvækst. Om sommeren samledes sand og sten i strandkanten, om vinteren samledes tang til dækning af roe- og kartoffelkuler. Lidt ude i vandet lå resterne af et skib, der var strandet under stormfloden i 1872.

Før hjemturen skulle vi have lidt at spise. Far tog madpakken frem, lidt øl og en snaps til far havde mor også tænkt på. Mens vi spiste, fortalte far om de store skibe, der sejlede langt ude, om Stevns Klint og fyret, som vi ved aftenstid kunne se derhjemme sende sine blink. Jo, der var meget at tænke på for en lille dreng, der til daglig ikke kom længere end skolevejen frem og tilbage. Ja, og så alt det, der skulle fortælles til mor. Jeg lyttede med store ører, når far fortalte om, hvem vi havde mødt på vejen, og jeg kan huske, det var en stor oplevelse for mor, når far kunne sige "hvem tror du, jeg skal hilse dig fra?".

Så kom rughøsten. Far med renvaskede lærredsbenklæder og den skarptslebne le over skulderen, mor med hvidt forklæde og overtræksærmer for at beskytte armene mod stråene, og alle vi børn bagefter. Leen blev strøget, den huggede let gennem stråene, og mine ældre søskende tog den afhuggede rug og lagde den i bunker, som mor bandt til små neg.

Jeg, som altid kom bagefter (3 år yngre end søster Ane), lagde mig på markskellet blandt de duftende vilde blomster; der var hvid Røllike, Katteklo, Storkenæb, eller hvad de nu hed allesammen. Jeg så på de lette sommerskyer, og var i tankerne langt borte. Far havde nu lagt de første neg, og så var der arbejde til mig. Jeg forsøgte at slæbe negene sammen, èt ad gangen, og det lykkedes for mig at udføre mit første lille høstarbejde til hjælp for far og mor.

Høsttiden var dengang en streng tid for såvel unge som gamle. Der blev arbejdet fra tidlig morgen til sen aften, men når det sidste neg var bundet, det sidste kornlæs, hvor der skulle være plads til os alle, var kørt hjem i stak eller lade, så forkyndte et rungende Hurra, at nu var høstens tid forbi hos os. Der var glæde og tilfredshed i hjemmet, og nu skulle det mærkes, at der var gjort et godt stykke arbejde. Mor havde bagt æbleskiver, og far havde købt ½ flaske ekstrakt - den kostede vist nok 45 øre! Den blev blandet op med kogende vand og gav en dejlig sød drik, som tillige gav godt humør. Jo, jeg husker vore glade forældre, når høsten var godt i hus; det var jo den, der var grundlaget for hele årets økonomi.

Så kom der rolige dage. Stakkene blev godt tildækket med halm, ned ad siderne blev stukket lang rughalm ind, - vi kaldte dem halmdukker - over det hele kom snoede halmbånd. Far lagde lidt halm om en rivetand, og så drejede vi riven rundt og fik derved et solidt snoet bånd, der så blev lagt over stakken. En kæp i hver ende, og så var sæden godt skærmet mod regn og blæst. Den kom først i laden hen ad vinteren. Tærskearbejdet var vinterens stadige arbejde.

Nu var sommeren på hæld. Efterårssåningen af rug og hvede skulle helst udføres i tiden 10. - 20. September, pløjningen af stubjorden skulle helst være tilendebragt til Mortensdag den 11. November.

Når vintersæden var i jorden, kom èn af de store dage for alle, der arbejdede ved landbruget. Det var Mikkelsdag den 29. September, en slags høstgilde som tak til alle, der havde deltaget i høstarbejdet.

På gårdene, hvor husmændene arbejdede, blev koner og børn indbudt; ja, selv landsby-
smeden og tømreren blev indbudt, hvis de en travl høstdag havde givet en hånd med.
De mødte alle til middagsspising, som bestod af oksekødssuppe og peberrodssauce.
Eftermiddagen gik med al mulig morskab. De ældre gik måske en tur for at se, om rug-
marken var blevet grøn. Efter aftenspising blev der danset og spillet kort. Et glas
punch og æbleskiver holdt humøret oppe.

Herhjemme var det ligeledes en stor dag for os. Suppe var vi jo vant til, men at få
peberrod til, det var noget, der kun skete den ene gang om året. Det var en oplevelse
for os børn, når mor bad os om at finde et stykke peberrod. Vi vidste, at der var en
busk på kanten af diget (ind til Dahls mark). Vi fandt nogle rødder, der lignede peber-
rod, som vi afleverede til mor. Vi fik altid ros for vort arbejde, også selvom det kunne
knibe for hende at få noget ud af de tynde rødder, vi havde fundet.
Jo, vi kunne rigtig mærke, at det var Mikkelsdag.

Ved Mikkelsdag var det også tid for æbleplukning. Vi havde 2 træer, der gik under
navnene "det sure" og "det søde". Det sure var et stort kraftigt træ med små, sure
æbler, der var meget holdbare og fik en fin smag hen ad vinteren. Det søde var et
meget lavt træ med store grene og med store, smukke frugter. De kunne også gemmes
længe, men smagen var ikke helt så fin.

Det var en stor dag for os, når vi fik lov at plukke æbler ned. Forsigtighed skulle der
til for æblernes skyld, og vel også for vor egen skyld, når vi kravlede ud på de tynde
grene. De æbler, vi ikke kunne nå, blev rystet ned, og dem fik vi lov til at spise med
det samme. De nedplukkede æbler gemte mor til senere uddeling. Var der for meget
nedfaldsfrugt, blev de gent i en gammel halmstak, også var det om at finde dem,
inden de rådne.

Om efteråret skulle kartoflerne tages op. Vi havde ikke så mange, kun til eget brug
og måske 1 tønde eller 2 til salg eller foderbrug. Roer havde vi ikke mange af. I de
bedste år kunne de måske strække til foder til hen ad marts.

Der skulle også tærskes byg til foder for julegrisen. Der var to, og de skulle passes
godt de sidste par måneder, så de kunne blive store og fede til jul. Rugen blev tærsket
ved hjælp af en plejl - et stykke træ, som var forbundet med en stang, der blev
svinget rundt og ned på rugnegene, indtil alle kernerne var faldet af. Så blev langhalm
tilbage. Den blev brugt til at tække taget ned, og var det en god høst, kunne der bli-
ve noget til salg. Vridsløselille Fængsel købte langhalm til kurvebinding, et arbejde
der udførtes af de indsatte. Det var spændende for os, når vi fik lov at køre med
far til Vridsløselille og komme indenfor porten. Et par af de indsatte, i deres karak-
teristiske dragter, hjalp til med aflæsningen under opsyn af fængselspersonale, der
modtog en drikkeskilling til fordeling mellem hjælperne.

Et af de letteste arbejder, men også det kedeligste, var at tærsk byg. Far havde købt en lille tærskemaskine, hvor hestene blev brugt som trækraft. Midt i gården lå et trælåd med drivhjul. En træbom stak ud derfra, og til den blev hestene spændt, og så gik det rundt og rundt omkring drivhjulene, som så gennem en jernaksel førte kraften ind til tærskemaskinen. For at holde hestene i samme fart hele tiden skulle vi børn på skift gå bag ved bommen og med en lille pisk sørge for, at hestene ikke slappede af. Det var et søvning arbejde for både os og hestene, men så kunne fantasien jo få frit løb, og jeg husker, at når jeg så gråspurve flyve omkring i gården, så spekulerede jeg på, om det ikke skulle være muligt at lave en flyvemaskine.

Jeg regnede ud, hvordan det hele kunne ordnes, men jeg havde ikke ret meget af det, der skulle bruges, så det blev ikke til noget med den opfindelse.

Næh, så gik det bedre med cyklen, som jeg også regnede ud. Jeg havde kun tynde grene og pilekæppe til stel og hjul, men jeg fik den da samlet. Mor blev tilkaldt for at se opfindelsen, og hun syntes, at det var et godt arbejde, jeg havde lavet. Men AK! Da jeg satte mig op på den, begyndte det at knirke og knage, og jeg kom ikke ret langt, før det hele faldt sammen.

Efteråret gik sin gang med regn og stormfulde dage. Det var rart at komme ind i varmen hos mor, når arbejdet udenfor var gjort.

Også landevejens færende svende mærkede vinteren nærme sig. Vi kendte dem fra om sommeren, ja, de kunne vel egentlig kaldes forårsbebudere. Om vinteren holdt de til på fattiggårde, men så snart de første forårstegn meldte sig, drog de ud på vandring. De havde navne som : Kaptajn Barfred, Alverdens Gartner, Skråniels, Fulde Per Jen og mange flere, alle skikkelige mænd, der var glade for et lille hvil, en bid brød og en snaps eller to. Det gjaldt for dem alle, at det var snapsen, der holdt humøret oppe. Når vi så dem komme, løb vi ind til mor og fortalte, at " nu kommer Skråniels" eller Alverdens Gartner. Det var spændende at stå i hjørnet og høre dem fortælle om oplevelser ude fra den store verden.

To andre personer hører også til barndommens oplevelser. Det var Kræmmerane og Kagekonen, der kom for at sælge deres varer. "Kagekonen kommer!" råbte vi, så snart vi så hende. Hun bar to store kurve i et åg over skulderen. Når hun så fik pakket op for kurvene, stod vi børn og ventede, om nu mor havde penge nok til at købe lidt kager for. Sukkerkringler kostede 2 øre, et lille formbrød 8 øre. Det var ikke mange penge, men de kunne spares, hvis det var nødvendigt.

Endnu morsommere var det, når Kræmmerane kom gående ned ad vor vej. Det skete en gang eller to om året. Hun var en lille, gammel kone, tyk og bred at se til, og det var ikke så underligt, for hendes nederdel var inddelt i lommer og rum, og i hvert af disse rum sad en rulle bomuldsklæde. Hun fremviste sine fine lærredstøjer, blusetøjer m.m. Passede farver eller stoffer ikke rigtig mor, så kom Anes bemærkning: "Ja, ja jeg har da også andre tøjer", og så kom en ny rulle frem, og til sidst dækkede de hele bordet. Det endte da også gerne med, at mor fik købt lidt; det var altid dejligt at få lidt fint tøj ved siden af de hjemmelavede lærreds- og klædesstoffer. Når handelen

så var overstået, stofferne rullet sammen og stukket i lommerne i nederdelen igen, tog Kræmmerane snusdåsen frem, tog med et par fingre lidt snus og puttede det i næsen, nyste et par gange, var glad og tilfreds med en lille handel, og så gik turen videre. Hun boede ellers i den gamle Bryggergård, i stuen, hvor mine bedste-og oldeforældre havde gået omkring, da de var gamle.

Dagene gik, efteråret var på hæld, men endnu var der arbejde, der skulle udføres, inden vinteren med frost satte ind. November måned blev brugt til at istandsætte både landevejen og sognevejene, og far havde travlt med at køre sten, først dem, vi selv havde samlet sammen om foråret, og derefter kørte han mange læs fra stengraven ved fattiggården og helt ud til Jægerkroen. 3 læs om dagen, - strengt for de gamle heste, men fortjenesten hjalp med til at klare de daglige udgifter. Der skulle lægges til side til at betale renter og skat til December-terminen. Det var ellers ikke mange penge, far kunne tjene sådan en dag, med slid på heste og vogn og sit eget arbejde, lå det vel omkring 7 - 8 kroner. Når så far kom hjem og fik sat hestene på stald og kom ind i stuen, så havde mor gerne lidt stegemad på panden til ham. Det var spændende, om der nu var mere, end far kunne spise. Jo, det var festlige aftener med et lille pust ude fra den store verden, som vi ellers ikke hørte meget om.

November måned gik på hæld, vinteren nærmede sig, og så var vi inde i julemåneden som for os alle rummede så mange tanker om det, der hørte Julen til. For far og mor var det dog først tanken om at få klaret terminsafgifterne i rette tid. Først renterne af de 2.000 kroner, som Rasmus Sørensen i Vadsby havde lånt far, da han købte matr. nr. 21 i Taastrup i 1875, så var der Amtstueskatten, der også helst skulle være betalt inden Jul. Det var en tur til København. Amtstuen lå dengang i Børsbygningen, og det var blevet en regel, at vi børn, efterhånden som vi voksede til og fik lidt forstand på, hvad vi så og hørte, fik lov til at tage med far til København. Alene turen med toget var en stor oplevelse for os - og vistnok også for far. Nu var det altid sådan, at når det blev min tur, så havde jeg jo allerede hørt om en del af oplevelserne fra mine ældre søskende, men alligevel! for første gang at køre med tog, komme helt ind til Storbyen, hvor far fortalte mig lidt om de store bygninger, vi kom forbi. I Børsbygningen kom vi ind i et stort kontor, hvor far skulle betale Amtstueskatten. Han afleverede en bog, og i ventetiden stod jeg i en krog og betragtede alle de mange mennesker, der kom og gik. Endelig var far færdig. Ude i gangen sad en gammel kone og solgte almanakker. Far købte Folkets Almanak til 50 øre. Det var nødvendigt at have sådan en; dengang blev der jo ikke udsendt kalendere fra de handlende, sådan som nu.

Når vi så kom ud og fik set os lidt omkring, trængte vi til lidt at spise. Vi kom ned i en lille beværtning, hvor alt var billigt. Det blev til stegt rødspætte, ½ til mig, meget mere, end jeg var vant til at få hjemme, men hvor smagte det godt. Så gik turen ud til nye oplevelser. Det var en regel, at vi skulle se Thorvaldsens Museum. Først betragtede vi alle billederne uden på bygningen, og far fortalte, hvad de forestillede. Indenfor så vi de mange marmorfigurer, som vi vel ikke havde megen forstand på, men fik dog en forståelse af, at Thorvaldsen havde været en stor, dansk billedhugger. Når vi sidenhen hørte ham omtale i skolen, så tænkte vi på, hvad vi havde set derinde.

Grå December-dage gik, nu var der kun 8 dage til Jul, og tiden var inde til at slagte den store, fede gris, der skulle give fin stegemad i Juletiden, og dække flæskeforbruget til næste efterår. Det var en stor dag, når det skulle foregå.

Allerede aftenen forinden begyndte forberedelserne. Når vi havde spist aftensmad, blev der tændt lys i vaskehuset, den store kobberkedel skulle fyldes med vand.

Lygten blev tændt, og et af os børn skulle bære den, mens far drog vandet op ad brønden og bar det ind. Kedlen tog ca. 7 spandefulde, og når den så var fyldt, kom far med rughalm, der blev lagt ind i den store skorsten, så det var klar til at fyre op under kedlen tidlig næste morgen, for vandet skulle være kogende, når slagteren kom, - og han kom tidlig, længe før det blev lyst, for han skulle mange steder slagte grise i dagene op imod Jul. Samtidig var han amtsvejmand, og skulle ind imellem også passe sit arbejde på vejene. Han var en livlig og rask mand, så han klarede sig godt med sine arbejds-givere.

Den dag, slagteren kom, var vi alle tidlig oppe. De af os, der skulle i skole, kunne se lidt til, men måtte jo af sted, når tiden var inde. Jeg var heldig at være med mange gange, og det morede amtsvejmanden, når han fik os til at stå og trække grisen i halen, mens de slagtede "for ellers var det umuligt for dem at holde den". Da jeg var lille, trak jeg vel nok til alt, hvad jeg kunne. Senere blev jeg klogere, jeg lille purk havde bare været til grin.

Når grisen var slagtet, og vejmanden var gået, så gik far og mor ud for at se på den, som den hang dér på stigen. Var der nu godt med flæsk på siderne?, hvor meget mon den vejede?, Fedtflommen var taget ud og vejet, og derefter kunne næsten hele grisens vægt bedømmes. Den skulle helst veje 300 pund = 150 kg, men det skulle vise sig, når den dagen efter var parteret, og stykkerne kom på bismerkrogen. Det var gerne mit arbejde at hjælpe far, når grisen skulle skilles ad. Når far havde fået sin davre, fået fat i sav, økse og en stor kniv samt en snor, så gik vi ud i loen, hvor grisen hang på stigen. Far stillede et kar op ved siden af, og så vippede han grisen ned derpå med ryggen opad. Snoren blev kridtet godt, far holdt den fast ved hovedenden, og jeg holdt den lige ind til halen, så blev snoren strammet godt, far tog fat på midten, slap, og snoren dannede en hvis streg langs ryggen, så kunne far få delt grisen i to sider. Mor blev hentet ud for at vise, hvordan den skulle parteres. Det meste skulle saltes og senere ryges, så det kunne holde sig til hele årets forbrug. Det mest kødfulde blev skåret af til spegepølse, medisterpølse og frikadeller, ja, også en god ribbenssteg til Jul. Nytårsaften skulle der også tænkes på, og et stykke af det bedste flæsk til flæskesylte. Det blev kogt, kom i saltlage med laurbærblade, og kunne således holde sig til langt hen i Februar. Alt arbejde med partering og saltning skulle helst være færdig om formiddagen, for derefter kom travlheden med finkemaden og blodpølserne. Indmaden til finker blev kogt i vaskekedlen; dér lå vi og fyrede med halmvisker og lidt træstykker til det kom til at koge. Det hele foregik fra den store åbne skorsten. Så gik mor i gang med at stoppe blodpølser, der skulle både små fedtstykker og rosiner i hver pølse, vi skulle sørge for, at det blev nogenlunde fordelt i hver pølse.

Når finkemaden var kogt, og pølserne kommet i gryden, så skulle vi i gang med at hakke finkemaden i stykker med en hakkekniv. Det var et sent arbejde, og det kneb med at få det hakket fint nok til mor. For at hjælpe lidt på humøret, kom hun med en pølse, som var gået lidt i stykker..

Når far kom ind, kom mor med varme pølser med smeltet smør og puddersukker på, og så var vi spændte på, om vejmanden havde tid til at komme og smage pølserne. Hvis han så kom, så blev det en livlig aften, for han kunne vel nok fortælle, måske ikke helt, som det var gået, men for os børn, der sad i krogen og lyttede, var det en stor og fornøjelig aften, som vi længe havde set hen til. Hvor kunne far og mor dog være livlige og glade sådan en aften .

Dagene ind under Jul, forberedelserne dertil og forventningen om Juleaften, står også klart for mig om fars og mors samliv i vort gode barndomshjem. Vi gik ikke med forventning om gaver eller Juletræ, nej, det var noget, som vi ikke kendte til i vort barndomshjem, og derfor slet ikke tænkte på. Nej, det var tanken om, når mor Lillejuleaften bagte æbleskiver, når den dejlige duft fra bagningen kunne mærkes helt udenfor, og når far kom ind i et eller andet lille ærinde, så blev der smagt på æbleskiverne - jeg tror næsten, det var derfor han kom. Vi børn stod og ventede på, om mor var uheldig med en af æbleskiverne, for så fik vi dem og en kop med puddersukker.

Jo, det var allerede til at mærke, at det var Jul. Far havde travlt i lo og lade. Der skulle være orden og rent over det hele. Der skulle skæres hakkelse til hestene, så der var nok at fodre med de tre første juledage - det var halvhellige dage hele juleugen. Om eftermiddagen Juleaften skulle der gøres rigtig rent i stalden. Trækrybberne blev gjort helt rene, alt gammelt halm i kobåsen blev fejjet ned, stenbro-gulvet i gribningen blev fejjet helt rent, ny halm blev strøet ud, kørerne fik et ekstra foder hø, og så var alt i orden til at tage imod Julen.

Den samme rengøring allevegne blev også foretaget til Nytår og Helligtrekongers aften, men så var det lettere at overkomme.

Så var det Juleaften. Mor havde travlt med madlavningen. Vi børn sad i stuen i mørkningen; vi sad og ventede på, at far snart skulle blive færdig derude. Nu kom han. Han havde vasket sig i varmt vand og sæbe, han var nybarberet, det mørke hår var redt glat ned til siderne, ned imod skægget. Han havde rent tøj på og en fint tørklæde om halsen. Jeg husker det alltsammen; det var så sjældent, vi så vores far sådan rigtig hverdagspyntet. Mor bredte den store, hvide hjemmelavede dug ud på bordet, lampen blev tændt, et tællelys kom også på bordet. Far tog salmebogen og læste, indtil mor havde maden helt færdig.

Nu stod den på bordet; en dampende ribbenssteg, medisterpølse, god sovs og varme, pillede kartofler (kartoflerne plejede at komme ind på bordet med skrællen på). Så var der smør og ost og en stor hvedekage (til hverdag var der kun rugbrød til alle måltider)

Sådan så julebordet ud i mine barndomsår, og den aften blev der ikke sparet. Vi fik alt af de lækre sager, steg, hvedekage og æbleskiver - næsten mere end vi havde godt af, men det var så sjældent, at mor kunne dele ud til os af så mange gode sager. Jeg tror, mor og far glædede sig over alt det, vi kunne spise sådan en aften. Det hørte sig til i vort hjem, at vi, når vi var færdige med at spise, tog hinanden i hånden og sagde "tak for mad". For os børn var det noget, der var med til at gøre Juleaften festlig; hos mor og far gemte sig vist nok alvorlige tanker tillige med en stille tak for alt, hvad Julen havde givet os.

Når der var taget af bordet, og alt var i orden, satte vi os alle omkring bordet, og salmebogen blev taget frem. Vi sang alle de gammelkendte julesalmer. Far og mor havde i deres unge dage haft smukke sangstemmer, men nu kneb det lidt, især når der skulle prøves en ny, som vi havde sunget i skolen. Når vi så var kommet igennem alle de kendte salmer, kunne det ske, at mor kom med kortene, og så spillede vi Sorteper eller RuderAn's om lidt hjemmelavede pebernødder.

Når klokken var 8, var det tid for mor at malke koen og for far at natfodre hestene. Vi kom i seng, glade og tilfredse med alt, hvad vi havde oplevet på den dejlige Juleaften, som vi havde glædet os til i lange tider.

Julemorgen var mor først oppe. Det hørte sig til i vort hjem, at ingen måtte gå ud til arbejde i stalden uden først at have fået lidt at spise. Vi blev alle liggende i vore senge og ventede, til mor kom med dejligt smørrebrød, hvedekage med godt pålæg, far fik en snaps til, og på børnenes fad var der både æbleskiver og lidt rosiner og pebernødder. Det var lidt strengt at gå til efter den megen Juleaftensmad, men hvor var mor glad, når hun gik der og opvartede os allesammen. Far og mor gik så ud for at malke og fodre dyrene, mens vi blev liggende, til det blev lyst. Så stod vi op, tog vort skoletøj på og gik stille omkring i stuen, fandt måske på et eller andet at more os med. Der var julestemning over det hele - helt anderledes end de andre dage. Det var rolige dage, besøg af naboer var sjældent. Kun husker jeg, at tækkemanden i Taastrup Anders Jensen og hans kone Margrethe og deres tre børn Ane Kirstine, Birte Marie og Lars Peter kom i besøg en dag mellem Jul og Nytår. Der blev talt om dagens begivenheder, man gik i stalden og så på køer og heste, og så blev der spist til aften af den hjemmelavede julemad, en kop kaffe og æbleskiver, og måske kom kortene på bordet. Det var Hanrej eller Brus, der blev spillet, men aldrig om penge.

Juledagene gik. Nytårsaften og dagene derefter formede sig på samme måde, men knap så højtidelige, - men det var højtidsdage lige til dagen efter Helligtrekongersdag, så kom Knud og drev Julen ud.

Der stod Knud i almanakken ud for den 7. Januar, og den dag begyndte hverdagens arbejde igen.

Sådan husker jeg juletiden hjemme hos far og mor i mine drengeår. Men endnu står det klart for mig - og hører også Julen til - mit første juletræ, juletræet i skolestuen.

Om foråret 1888 var jeg begyndt at gå i skole, og nu i Julen samme år, skulle jeg for første gang se et rigtigt pyntet juletræ, det mine ældre søskende havde talt så meget om. Nu nærmede dagen sig - en dag mellem Jul og Nytår, åh, hvor var dagen dog lang. Endelig blev klokken tre. Mor havde haft travlt med at ordne vort tøj, og hvis det var meget fugtigt vejr, enten regn eller sne, kneb det for mor at skaffe os alle støvler på benene. Til daglig gik vi med træsko. Men endelig var vi færdige, klokken var et kvarter i fire, vi skulle være ved skolen klokken halv fem, og vi var der i god tid. Vi samledes på legepladsen, der var ingen steder, vi kunne samles indenfor, men vi fik tiden til at gå med at løbe omkring, - så kunne vi også holde varmen! Stadig holdt vi øje med vinduerne ind til skolestuen; bag forhænget kunne vi se skikkelser, der bevægede sig. Det var dem, der havde travlt med at pynte juletræet. Nu var det næsten mørkt udenfor; var de dog ikke snart færdige ?

Endelig åbnedes døren, lyset strømmede ud, og dér stod skolemesteren stor og bred, og med kraftig stemme begyndte han at synge salmen "Kom, lad os nu på børnevis istemme Jesusbarnets Pris", og så gik vi parvis ind i skolestuen. De ældste først, og de små, hvortil jeg hørte, til sidst. Aldrig havde jeg tænkt mig et træ så smukt. Så mange lys, glimmer, hjerter, guirlander og de grønne grene imellem. Der var en duft af gran, appelsiner og de brændende lys. Jeg kunne næsten ikke få øjnene på andet. Julesalmerne, som jeg kendte, sang jeg med på uden at tænke. Det var træet, Juletræet, tankerne var hos.

Nu holdt sangen op; der blev stille et øjeblik. Jeg begyndte at se mig om, der var så meget, som var forandret i skolestuen. De store skoleborde var stillet op langs siderne for at give plads til træet. Degnets stol var flyttet hen i et hjørne, og et bord var stillet op, hvorpå der lå mange pakker og småting, som senere blev uddelt. Nu havde jeg fra min storebror og søster hørt lidt om, hvordan det plejede at foregå, og da jeg opdagede alle de voksne, der var samlet, så vidste jeg, at det var gårdmandskonerne fra byen, som havde været med til at pynte Juletræet. Præsten og hans kone og datter var der også, og baronen og baronessen samt deres tjener, ham kendte jeg, han mødte i uniform med blanke knapper i frakken. Nu begyndte skolemesteren igen at synge; det var salmen "Her kommer Jesus, dine små" og atter var mine tanker om Julen og juletræet. Præsten kom hen ved træet og fortalte om Julen og det lille Jesusbarn, som var født i Bethlehem, og så gik vi atter omkring træet og sang "Julen har bragt velsignet bud", og dermed var den højtidelige stund ved juletræet slut.

Nu kom konerne frem med kurve, som de hjemmefra havde pakket med dejligt smørrebrød med godt og rigeligt hjemmelavet pålæg. De gik omkring med kurvene, vi kunne selv tage stykkerne og blive ved, så længe der kunne glide en bid mere ned. Bag efter fik vi en kop chokolade, og så begyndte de at dele gaver ud.

Til de børn fra fattige hjem, hvor der var mange børn, var der pakket forskellige stykker tøj sammen; der var lærred, blusetøj, strømper, vanter m.m. Jeg vidste, at mor ville blive glad for det, der var i pakken, - der var brug for det. Så blev der uddelt legetøjssager, små ting til dem, som havde fået tøjpakken og finere ting til dem, som ikke trængte så meget. Jeg husker endnu, at en af de store drenge fik en forgyldt økse med et lille termometer indbygget i skaftet. Hvor var den fin, men jeg kunne ikke selv tænke mig at eje en så fin ting. Jeg var glad for den gode pakke hjem til mor.

Nu var alle gaverne uddelt, og lysene på juletræet begyndte at brænde ud. Julepynten blev taget af, og lidt af den blev uddelt til alle. Der var hjerter, guirlander, kræmmerhuse med lidt pebernødder og rosiner i og en appelsin til hver. Så stod træet tilbage uden lys og uden pynt, og nu var det atter grantræet fra skoven. I det matte lys fra petroleumslampen stod det der med sine smukke mørke grene; en enkelt glimmertråd lyste endnu op, da jeg for sidste gang så ind i skolestuen, inden vi vandrede ud i mørket.

Nu gik det hjemad. Hjem til far og mor og fortælle om alt, hvad jeg havde set og oplevet ved mit første møde med juletræet i al dets pragt. Et minde fra barndomstiden med al sin stråleglans i barneøjjet, som i erindringen vedbliver at stå der - også i alderdommens grånende dage.

Årene går, sommer og vinter afløser hinanden, og jeg følger med. Nu er det min tur til at være den store dreng, der kan hjælpe far og mor med det daglige arbejde. Min bror, Hans, er kommet ud at tjene, søster Ane er konfirmeret, men er hjemme et år endnu, og sammen med hende begynder mit arbejde udenfor hjemmet. Det var hos vor nabo, Lars Jensen et sted, hvor jeg lærte renhed og orden i alt arbejde. Senere kom jeg på roearbejde på Bryggergården, havearbejde hos gartner Thrane, og 13 år gammel begyndte jeg så mit egentlige arbejde hos vor nabo Ole Nielsen, nu Stavnsbjerggård.

Det var ikke noget fremskridtslandbrug, men rolige og gode forhold, hvor jeg lærte at arbejde. 15 år gammel gik jeg med i alt høstarbejde, brugte leen som 4. mand bagefter 2 karle og en husmand. Det var strenge dage, lidt træt om aftenen, men lidt stolt af at kunne være med.

Når jeg tænker på den tid og arbejdet på sådan en almindelig bondegård. Det var nødvendigt med mange arbejdsfolk for at få udført det daglige arbejde - særlig i høsttiden. Med stort og småt mandskab kunne vi samlet om eftermiddagen mødes til opbinding af kornneg, 15 mand i alt. Udover det faste mandskab måtte der i travle tider skaffes arbejdskraft fra fæstekontoret i København, undertiden flinke og raske arbejdere, men de havde ikke noget blivende sted. Jeg husker én af dem, Teodor hed han. En eftermiddag midt i arbejdstiden smed han, hvad han havde i hænderne, tog turen ind over markerne mod København; vi så ham aldrig mere. Der var også den gamle svensker, der gik og passede køerne. Han var rolig og flink, men havde vist oplevet en del i sit liv. Den lille Lars Sørensen, han havde i sine unge dage været kusk på en stor gård, nu gik han som kreaturpasser, holdt for meget af en snaps, men var ellers et godt menneske, som vi holdt meget af.

Sådan gik det til, at jeg fik et indblik i livets skyggesider, men fandt at der bag de ydre rammer, der udviste fejl og svagheder, også lå alvor og en dyb sorg over, at det var gået, som det var. Der var særlig en af dem, jeg tit tænker på. Han hed Emil. Han sagde selv, at han var præstesøn; han var omkring de 50 år og gik på gården som kreaturpasser. Han gik med et smil i øjet og passede sit arbejde uden at komme andre i vejen. Når vi så i middagsstunden om vinteren var samlet i kostalden, så kunne han fortælle om sit liv, og hvad der gav anledning til, at livet havde formet sig således for ham. Han kunne stå op og messe som præst i en kirke med alvor i stemmen, og bagefter det ligeglade smil over ansigtet. Der var en ting til om Emil, der står klart for mig - det var juleaften. Jeg skulle spise juleaftensmad på gården, den eneste juleaften, jeg har holdt udenfor mit barndomshjem i mit lange liv.

Da vi havde spist vor aftensmad - lidt bedre end sædvanlig, men uden den højtidelige stemning, jeg følte hjemme hos far og mor - så rejste Emil sig, og med et udtryk i ansigtet, som jeg aldrig glemmer, holdt han en juletale så god og venlig, at jeg ikke har hørt nogen præst gøre det bedre. Et underligt minde om en af dem, som i det daglige ikke blev regnet for ret meget. Efter aftensmaden gik min vej let og hurtigt hjem til far og mor, til salmesangen, som var begyndt - alligevel en juleaften i det gamle hjem.

Efter at jeg havde arbejdet hos Ole Nielsen i 4 år, var jeg lidt hos Hans Jørgensen (Dahls gård), en sommer hos Lars Jensen (nu Strange i Torslunde), begge steder som daglønsarbejder, og således kunne jeg være til hjælp derhjemme, når det var nødvendigt. Jeg fik således lejlighed til at hjælpe mor med bedstefar, særlig i sommeren 1899. Han døde i Juli måned, godt 89 år gammel.

Nu var det som om, det lysnede lidt for far og mor. Efter 25 års forløb var de nu fri for aftægtsydelse, børnene kunne klare sig selv. Ja, der var jo bror Anders, som læste til lærer. Han klarede sig nogenlunde med forskellige legater, men lidt måtte der jo spædes til hjemmefra.

Landbruget gav også lidt mere i indtægt. Far havde fået mærglet en del af jorden; i 1893 blev der bygget til til stalden, så der kunne stå en ko mere og et par grise om vinteren. Så kom Andelsmejeriet i Ishøj, det hjalp også til, at der kom lidt flere penge ind, så nu kunne det lade sig gøre, at jeg blev hjemme hver dag i ugen.

Jeg var så småt begyndt for mig selv. Jeg havde en gris, hvor jeg førte regnskab over indtægter og udgifter, den gav et godt resultat. Kaniner havde jeg ikke megen fortjeneste på, men jeg havde allerede. Mens jeg gik i skole, fået lov til at plante lidt jordbær i haven, og nu skulle det udvides til et lille stykke i marken, og sammen med grønærter og lidt kartofler skulle det nok give lidt fortjeneste, både til mig og far. Det var vist ikke så meget landbrug, jeg havde lært de steder, jeg havde arbejdet. Det var mere ved at følge med i, hvad vore naboer havde fået ud af deres små husmandsbrug på 3 tdr. land. Der var 9 steder i alt, foruden to større brug, der var husmandssteder.

Anders Larsen, han var væver, måske ikke så fint landbrug, men han var en klog mand, der kunne skrive og ordne forskellige ting for andre.

Der var tømrer Hans Olsen; han passede sit udearbejde, men fik meget ud af sin jord. Jeg gravede ajlebeholder for ham, og vi havde i mange år passet hans jord med alt arbejde, både forår, høst og efterår. Jeg lagde mærke til, at roemarken fik et godt lag Chilesalpeter, men der blev rigtignok også mange roelæs at køre hjem.

Så var der tækkemanden, Anders Jensen. Han nåede at holde 2 gode malkekøer og en kvie på de 3 tdr. land.

Det store brug på 20 tdr. land leverede ca. 20 slagterisvin om året, hvilket var meget dengang.

Joe, der var noget at se hen til, - og alle havde de et godt stykke jordbær som bifortjeneste. Både tømrer Hans Olsen og tækkemanden havde også mange bistader i et hjørne af haven.

Foruden de nævnte var der Mads Skoma'r, som vi kaldte ham. Han havde i sine unge dage været skomager, men lysten til at arbejde med jorden havde været stor, så han købte et af 3 tdr. land-husene og fik senere lejlighed til at købe 2 tdr. land lige op til, så han havde i alt 5 tdr. land. Han havde en husarhest på foder, og sammen med den livlige hest havde han lært en af sine køer at gå i spand sammen om forårs-og efterårsarbejdet i marken. Det var et fint landbrug. Det blev om sommeren bedømt af 3 gårdmænd i en konkurrence om veldrevne husmandsbrug, og fik en fin 1. præmie. Han var vel også den første husmand her på egnen, der var med på husmandsrejse under ledelse af konsulent Nielsen Klodskov, som senere byggede Kærhave Landbrugsskole. Mads Skoma'r var dengang omkring de 60 år, og hvad han havde set og oplevet, omtalte han med begejstring til mig - en halvvoxen dreng på 16 - 17 år. Mon ikke, det var det første, der gav mig lyst til at arbejde videre på det kommende område til gavn for husmænd og jordbrugere.

De forhold, jeg voksede op under herhjemme, var måske lidt stille dage; det kunne vel ske, når jeg en sommeraften tog turen ad markvejen op i marken, at jeg hørte en rullende lyd i retning mod Torslunde. Det var de unge karle, der spillede kegler. Lidt vemodige tanker og længsel efter at være med kunne for et øjeblik gøre mig ked af det, men det varede ikke længe. Jeg var glad for min daglige tilværelse, og var interesseret i alt, hvad der foregik i dagliglivet, både ude og hjemme. Jeg holdt Roskilde Tidende, der gav oplysning om meget, som vi ikke før havde været bekendt med. Og så var der Familie Journalen, det store ugeblad - det var vel nok en af de store oplevelser at se de dejlige billeder og læse alt det, det stod indeni, både fornøjeligt og oplysende stof. Sammen med et romanhæfte, som også fulgte med, gav det nok til at udfylde mange ledige aftentimer sammen med far og mor.

Det var gode dage at mindes, rolige og uden bekymringer i økonomisk henseende; far og mor var glade og tilfredse med tilværelsen, som den gik, især mor - det kneb lidt mere for far, at han ikke kunne udføre det daglige arbejde, som han før havde kunnet, men lidt efter lidt levede han sig nogenlunde ind i det, også i de forandringer, jeg prøvede at indføre i den daglige drift. Jeg lyttede jo til alt nyt i tiden, og det var ikke altid, det passede far. Særlig ikke, når jeg gerne så de gamle heste glide ud og unge komme ind i stedet. Jeg måtte vente, men nåede det. 2 russere - 4 - 5 år gamle - far sagde, at han aldrig havde været så dårligt kørende, men det var da som regel også mig, der skulle bruge dem.

Tiden gik. Jeg var nu 20 år, oplevede at være med i det store opgør og forandringen i Dansk Politik. Det så meget omtalte Estrup-Ministerium med stor tilslutning i det gamle Højreparti, var nu afløst af et Venstre-Ministerium, og i den anledning blev der afholdt et stort landsmøde i Kongens Have ved Rosenborg Slot i København. Jeg var med, og som tilhører ved de afholdte taler, gav det mig en forståelse af de storpoltiske opgaver, som i de efterfølgende år gav mig meget at tænke på. Det var også i disse år, at loven om oprettelse af Husmandsbrug med statslån begyndte at komme i brug. Der var tale om brug på mindst 3 tdr. land.

Af lånesummen på 3.600 kroner skulle ansøgeren selv besidde mindst 400 kroner. Min søster Karen, der havde været gift i to år, og onkel Niels, som gik på teglværksarbejde om sommeren og tærskearbejde om vinteren, de havde lyst til at prøve, om der var mulighed for at få et sådant stats-husmandsbrug. De skulle selv finde et stykke jord, som nogenlunde passede for den pengesum, der var til rådighed. De fandt to husmandslokker, i alt 6 tdr. land ude i Valby Mose; ringe jord, men med mulighed for at opdyrke lidt af jorden, som lå hen i engdrag. De fik statslånet, men da jordkøbet var 2.300 kroner, blev der kun 1.700 kroner tilbage til brug til opførelse af beboelseshus og stald samt besætning og dertil hørende inventar.

Når jeg nu tager disse oplysninger med i mine oplevelser, så er det fordi jeg, som kun 20 årig, blev taget med på råd om, hvordan det muligvis kunne lade sig gøre at opføre bygninger for det lille beløb, der var til rådighed. Jeg lavede en tegning til et hus, 12 x 22 alen, som rummede det hele. Tegningen blev sendt ind til kontoret og blev antaget. Det var det første stats-husmandsbrug i Københavns Amt, som jeg således var med til både at tilrettelægge og bygge, og sidenhen var jeg med til at arbejde i marken - jeg havde jo to russerheste som hjælp.

Ja, det er tanker, der kommer mig i møde, hver gang jeg kommer ud hos Carl i mosen. Det gamle hus står der endnu; de cementstøbte mure er de samme som for 60 år siden, men ellers er alt forandret. Moseholm, med sine store svinestalde, er ikke mere det lille husmandsbrug, som det begyndte med.

Nå, det var et lille sidespring fra livet herhjemme, men det hører med til dagligdagens forskellige arbejder og oplevelser. Det var i Maj og Juni, at jeg tog del i byggearbejdet.

Nu kom der en travl tid herhjemme. Vi havde nu et så stort stykke jordbær, at jeg tænkte på selv at køre til Københavns Grønttorv for at sælge dem og derved måske få lidt højere pris og flere penge i kassen, og en dag tog jeg bestemmelsen. Efter en travl plukkedag sammen med mor havde vi vel fået omkring 100 pund = 50 kg., det var meget dengang. Det var de små Roskilde-bær, hvor det grønne også skulle nippes af. Klokkeren halv to om morgenen var jeg oppe at fodre den lille russerhest, jeg selv fik en kaffetår, og klokken to begyndte køreturen mod København. For at få en god plads på torvet skulle jeg helst være derinde klokken fire, senest halv fem. Det var en lang tid for den lille hest at stå spændt for vognen med muleposen, og solen lige imod sig, indtil klokken ni, hvor turen gik hjemad. Havde handelen været god med høje priser, så var der højt humør, når jeg om middagen kunne aflevere pengene til far. De blev gemt i en kasse til senere fordeling. Først fik far, hvad der

skulle bruges til de daglige udgifter, og der blev da også lidt til mig. Jeg tror nok, at det var de ekstra indtægter, der kom ind ved salg af havebruget, der hjalp til at bedre økonomien herhjemme. Men det var også lidt anstrengende dage for mig ude i jordbærstykket ved 4 - 5 tiden, have torvevognen læsset ved 10-tiden, foder hjem til kærne, og så op kl. 1½. Det var dog kun tre dage om ugen, jeg tog turen til torvet; en gang imellem en ekstra tur om Søndagen - og det var endda tidligere, for vi skulle være ude af byen inden kl. 9.

Det var lidt om besværlighederne ved at færdes så tidligt om morgene efter en travl arbejdsdag, - men hvor kunne sådan en tidlig sommermorgen være vidunderlig smuk med alle de forskellige indtryk, man fik på vejen derind. Hurtigt kørende biler var der ingen af, måske var der én, der havde en bedre hest end jeg, som så kørte forbi mig. Så var der de mange fragtmænd, som kørte turen hver dag. Deres heste blev småtgående, så når jeg nåede ind til fæstningerne, holdt de gerne dér og tog sig et lille hvil, hestene fik et stykke brød, manden en snaps, og så fortsatte de turen i roligt trav. Nu var solen kommet frem. Der lå en dis over markerne og de mange gartnerier, der nåede helt ind til Fasanvej og Diakonissestiftelsen; her var store gødningsbunker, som sendte en underlig kvalmfuld lugt over mark og veje. De store, tunge vogne, som dengang blev benyttet til at opsamle alt fra WC-spandene i den store by kom kørende, de skulle være ude af byen, inden alt dagligt arbejde begyndte. Der kunne opleves meget på sådan en stille morgentur, en stilhed, som vi ikke kender til nu. Ingen biler, kun en enkelt sporvogn, der begyndte at køre ved 5-tiden.

Det var først i gaderne nærmest Grønttorvet, at livet rigtigt begyndte at udfolde sig. Fra bysiden kom Amagervognene kørende, de havde den østlige side af torvet; der stod konerne ved vognene i nationaldragt, og det var nærmest konerne, der stod for handelen. Mange af de mandlige torvegæster kunne undertiden bedre få tiden til at gå ved en kaffepunch i en af de mange morgenbeværtninger i nærheden af Grønttorvet.

Der var et eget muntert liv over det hele, som vist aldrig helt glemmes af dem, der i nogle år har fulgt livet derinde.

Sådan gik somrene. Vinteren gik med arbejde om dagen og lange aftener sammen med mor og far. Det gik let og hurtigt for mig, nu var jeg jo næsten helt voksen. Mine tanker arbejdede ud i fremtiden, stadig i retning af at gøre alt i hjemmet bedre, både ude og inde. Måske lå der også de tanker bagved, at dette skulle være min arbejdsplads fremover?

Nu blev der lagt planer om at bygge til kostalden, så der blev plads til 6 køer og lidt til grisene, og da sommeren kom, blev det til virkelighed. Murene blev støbt af grus og cement, gavlen af mursten, og alt var jeg alene om. Det var lange dage, men endelig stod det færdigt. Nu skulle der rigtig hænges i for at få det fyldt op med køer og grise - det var vist tanker i retning af H. C. Andersens "Konen med æggene", men heldigvis gik det bedre for mig, for året efter var pladsen helt optaget, og sådan gik det til, at det kneb for mor og far at være med i alt det arbejde om sommeren.

Jeg havde også meget mere, der skulle ordnes ved de gamle bygninger. De lerklinede vægge skulle ned og nye mure op. De gamle store hjørnesteen blev gravet længere ned, og det nye kom til at hvile solidt på resterne af det gamle.

Da det nu gik helt godt med det hele, så blev det til, at søster Ane kom hjem, så det blev lettere for mor og os allesammen. Løn for arbejdet kunne der også blive til hende, og til mig blev der også en part, men det meste gik til forbedringer. Jeg havde koste og rensmaskine, roemaskine m.m., ja, jeg nåede endda at lave roeskærere og rensmaskiner til salg; det var ikke dyre ting, men lidt arbejds løn - 20 kroner, det var mange penge dengang.

Det gik godt altsammen, men der var alligevel noget, som gjorde fremtiden lidt usikker. I Februar blev jeg 22 år, og om efteråret skulle jeg møde på session. Det var blevet udskudt så længe som mulig. Mine to brødre, Anders og Hans, var blevet kasseret, men det var der vist ingen, der tænkte på, at jeg blev, - i heldigste tilfælde kunne jeg trække frinummer.

Det blev ingen af delene. Jeg blev udskrevet som trænkonstabel ved feltartilleriet og skulle møde i Oktober året efter. Endnu et år at arbejde og gøre gavn herhjemme.

Så kom dagen, da jeg skulle møde på Bådsmænds Kaserne på Christianshavn. Broder Hans havde lovet at være hjemme i det år, hvor jeg var tvunget til at være borte, et år som jeg helst vil være fri for at fortælle om. Det var en tid, der vel vækker mange minder, men for mig står det som et tabt år af min ungdomstid, og dog skulle jeg opleve senere i livet at møde 5 gange til soldatertjeneste, men det tænkte jeg heldigvis ikke på dengang.

Nu var året gået. Jeg kom hjem parat til at tage fat. Jeg tror, bror Hans var tilfreds med året, som var gået herhjemme, men han savnede vist nok det mere muntre liv ude.

Efteråret og dermed udearbejdet var forbi, og de lange vinteraftener gav som sædvanlig tid til mange småarbejder, så tiden gik godt.

Der var dog også alvorligere ting at tænke på. Søster Ane havde i flere år været forlovet med onkel Peter, som var ansat ved Statsbanerne. Han var nu rejst til Vinderup i Jylland, og han ville gerne have Ane over til sig som sin kone, men det trak ud, for hun kunne ikke helt bestemme sig til at rejse hjemmefra, førend jeg havde fundet mig en lille pige, som kunne hjælpe mig frem i tiden.

Nu havde jeg, vel som de fleste unge karle i den alder, også tænkt på fremtiden, men endnu ikke fundet en pige, som jeg syntes rigtig om - det skulle da lige være hende, der tjente hos Hans Knudsen i Taastrup Huse. Det skete, når jeg pløjede udenfor deres tjørnehæk, at jeg opdagede noget inde bagved, og lidt efter kom

lille Kirstine frem, og vi fik os en passiar om daglige ting. Hun var kun 15 år, vist meget for ung for mig at tænke på. Hun rejste fra Taastrup, jeg kom ind som soldat, men mine tanker blev ved at kredse om den lille pige i den røde kjole. Jeg syntes, det var hende, jeg ønskede mig som min lille kone og medhjælper herhjemme. Mon det kunne nytte noget at spørge hende, om hun kunne tænke sig at gå med til sådan noget, - en gammel karl på 25 år ?

Nu var hun da lige ved de 17 år, og nu var det blevet Jul.

Der plejede at være bal på Taastrup Nykro 2. Juledag. Jeg skulle på besøg hos Hans Peter og Johanne i Hove, de var blevet gift i November, og nu skulle jeg altså besøge mine gode venner. Jeg tog turen til fods, og det blev sent, inden jeg kom derfra, men jeg havde i tankerne, at jeg skulle til bal på Nykro. Jeg var næsten sikker på, at Højbakkepigerne var der, og da jeg klokken 2 kom ind i salen, varede det ikke længe, før jeg fik øje på hende, jeg stadig tænkte på. Jeg var ikke nogen god danser, men alligevel fik vi os en lille passiar om forskellige ting, og om Maskeradeballet, der skulle afholdes den 10. Januar. Jeg skulle komme og se, hvor fin hun var. Sådan endte det møde, og hos mig gav det håb om, at hun nok også tænkte lidt på mig.

Nu behøver jeg ikke at fortælle mere om det. I ved jo allesammen, at det endte med, at hun blev min kære, lille kone.

Vi var nu nået så langt frem, at søster Ane kunne rejse hjemmefra. Hun og Peter blev gift i Julen 1906, og samtidig var vi søskende blevet enige om, at hvis far og mor syntes om det, skulle jeg overtage ejendommen i April 1907.

Nu begyndte der en meget alvorlig og travl tid. Det blev ordnet således, at far og mor skulle blive boende i deres stuer, mens aftægtslejligheden skulle laves om; der skulle bygges til og være i orden til at modtage den unge kone omkring Oktober. Vi fik en ung pige, Anna, fra Greve til at hjælpe os om sommeren. Jeg begyndte at forberede byggearbejdet om vinteren, det skulle være ny altså sammen. De lerklinede vægge skulle ned, og sten fra Kappellev Teglværk blev hentet og stablet i gården, alt skulle være parat, når jeg efter forårsarbejdet gik i gang med arbejdet. Jeg skulle helst selv gøre det hele, men Hans Olsen lavede vinduer og Jens Nielsen ordnede finpudsningen af vægge og loft. Det var en travl men dejlig tid at tænke tilbage på.

Jordbærhøsten var forbi, høsten nærmede sig, og da den var til ende, blev de sidste arbejder med lejligheden gjort færdige. Vi nærmede os dagen, hvor vi skulle flytte sammen og tage det hele i brug - alt, hvad vi i sommeren havde været to om at samle til det nye hjem - måske i al tarvelighed, men hvor var vi glade og tilfredse, som fremtiden tegnede sig for os, også selvom det økonomisk kneb med at få det til at balancere. Men nu blev vi to, vi havde tro på fremtiden - alt skulle nok komme til at gå godt.

Så oprandt den 18. Oktober 1907. Vi flyttede ind i vor nye lejlighed som mand og kone. En ny tid begyndte, og det var 3. slægtled, der nu tog fat og dermed slutter beretningen om mine barndoms- og ungdomsdage hjemme hos far og mor.

Det var det, jeg ville fortælle Jer lidt om, børn og børnebørn og familien.

Mit samliv med min kære kone og børn og alle, som sidenhen kom til at høre til familien, vil blive i mine tanker, som minder om et arbejdsomt og lykkeligt liv, både i årene, hvor vi var to om at dele sorg og glæde med hverandre, og nu hvor jeg sidder alene i stuen og mærker venlighed og gode tanker omkring mig, hvad der gør mig glad på mine gamle dage.

I får tak allesammen. Jeg glæder mig, når jeg ser Jer unge med frisk mod gå til dagens gerning med tro på, at veludført gerning i sig selv giver belønning, som er god at have i behold.

Må jeg slutte med at henvise til Samlen "Dejlig er Jorden", hvor et af versene lyder sådan:

Tider skal komme, Tider skal henrulle
Slægt skal følge slægters gang
Aldrig forstummer Tonen fra Himlen
I sjælens glade pilgrimsgang.

Far.

Så oprandt den 18. Oktober 1907. Vi flyttede ind i vor nye lejlighed som mand og kone. En ny tid begyndte, og det var 3. slægtled, der nu tog fat og dermed slutter beretningen om mine barndoms- og ungdomsdage hjemme hos far og mor.

Det var det, jeg ville fortælle Jer lidt om, børn og børnebørn og familien.

Mit samliv med min kære kone og børn og alle, som sidenhen kom til at høre til familien, vil blive i mine tanker, som minder om et arbejdsomt og lykkeligt liv, både i årene, hvor vi var to om at dele sorg og glæde med hverandre, og nu hvor jeg sidder alene i stuen og mærker venlighed og gode tanker omkring mig, hvad der gør mig glad på mine gamle dage.

I får tak allesammen. Jeg glæder mig, når jeg ser Jer unge med frisk mod gå til dagens gerning med tro på, at veludført gerning i sig selv giver belønning, som er god at have i behold.

Må jeg slutte med at henvise til Samlen "Dejlig er Jorden", hvor et af versene lyder sådan:

Tider skal komme, Tider skal henrulle
Slægt skal følge slægters gang
Aldrig forstummer Tonen fra Himlen
I sjælens glade pilgrimsgang.

Far.

Det er vinter og koldt udenfor. Jeg sidder ene i min lune stue. Tankerne går tilbage i tiden, til travle, lykkelige dage sammen med kone og børn her i vort gamle hjem. Minder, som gør dagene lyse og glade og giver alderdommen et indhold at leve videre på, måske ved at tankerne formede sig som en lille fortælling om dagene herhjemme og samtidig gav et billede af den fremgang, der foregik indenfor de små husmandshjem i tiden omkring 1900 - 1940. Det var ikke alene i det daglige arbejde, men også i det offentlige samfundsarbejde, at husmændene gjorde sig gældende. Måske bliver min fortælling mere som personlig deltagelse, men samtidig giver den et godt billede af tiden, hvor husmændene var med til at forme udviklingen indenfor dansk landbrug.

Når jeg tænker tilbage på årene, der er gået med arbejdet i Husmandsforeningen, og hvorfor jeg så tidligt kom med i foreningslivet og med interesse tog del i arbejdet for at gøre dagliglivet i de små husmandshjem bedre, både økonomisk og kulturelt, ja så var det vel nok, fordi jeg var opvokset i et hjem, hvor jeg tidligt lærte at se alle de økonomiske vanskeligheder og sociale fordomme, som far og mor - og vist nok alle i det mindre landbrug - levede under. Jeg husker, hvor vanskeligt og besværligt det var at få samlet de nødvendige penge til de ½-årige renter, aftægt og skatter, men jeg husker også den glæde, der var, når det hele var klar - om også det skete på bekostning af de hjemlige fornødenheder. Ja, jeg mærkede også på far og mor, at de undertiden var skuffede over, at det, som de i deres unge dage havde sat sig som mål - at bringe mere og bedre afgrøder ud af den jord som de i deres ungdom begyndte at arbejde med - ikke var lykkedes, som de havde tænkt det. Alt har vel indvirket på mig gennem årene, og da jeg som den yngste i børneflokkene, også efter jeg var konfirmeret, var den, der imellem arbejde ude var den, der tog del i arbejdet hjemme, og som jeg voksede til, så jeg, at husmandsbrugene på mange områder var bagefter det almindelige gårdmandsbrug. Dog var der også foregangsmænd blandt husmændene, der med stor kvægbesætning og brug af kunstgødning, fik store og fine afgrøder frem. Det var jo almindeligt, at husmændene med 3 tdr. land havde en ko, enkelte nåede at få foder nok til to køer. Jo, jeg kunne se, at der var mulighed, også for de små landbrug, at frembringe større afgrøder på jorden. Det, som førte mine tanker hen på husmandsbevægelsen, var vist nok en af vore naboer, som havde 5 tdr. land. Han havde en militærhest til drivkraft. Han var, dengang jeg lagde mærke til ham, over 60 år, men havde alligevel et sædskifte med roer, en god kornafgrøde, alt i den fineste orden, foder nok til 3 køer, 1 kalv og hesten. Han var også blandt de husmænd, der blev tilkendt præmie for veldrevet husmandsbrug. Jeg husker også, hvor glad han var for den ros, han havde fået af bedømmelsesudvalget for renheden i roemarken. Det var Lanboforeningens folk,

en proprietær og 2 gårdmænd, der foretog bedømmelsen. Det var vist nok sådan, at flere af gårdmændene så en opgave i at få husmændene med i det nye, som var ved at bane sig vej indenfor landbruget omkring 1900. Det var udmærket, og det fortjener de tak for, men for de unge, som voksede op i husmandshjemmene, og som var opmærksomme på det nye i tiden, var det en opgave selv at være med til at lede udviklingen indenfor det mindre landbrug, og deraf kom nødvendigheden at slutte sig sammen, og igennem Husmandsforeningens konsulent at få hjælp til at føre oplysningsarbejdet ud til medlemmerne. Det var atter den omtalte, gamle husmand, der gav mine tanker noget at arbejde med. Det var i de år, de begyndte med 4-dages husmandsrejser, ud for at se veldrevne landbrug. Det var forstander Anders Jørgensen Høys Højskole, der på den måde prøvede at få husmændene frem. Da nu min gamle nabo var blandt dem, der kom ud at rejse, og under ledelse af Nielsen Klodskov - der senere oprettede Kærehave Husmandsskole - fik han så store oplevelser og set så meget, at han, når vi traf sammen, fortalte mig om alt, hvad han havde set og oplevet. Det var noget for mig at høre om, det satte fart i tankerne om, hvad der kunne gøres for, at langt flere kunne få gavn og glæde af alt det nye i tiden.

Jeg var nu omkring 20 år og prøvede af far at få lov til at forandre lidt på driften herhjemme. Det gik småt fremad, alt var ikke lige vellykket. Tiden gik, min soldatertid var forbi, og nu lå fremtiden klar for mig.

Jeg blev gift og overtog mine forældres ejendom i 1907 og var parat til at gå ind i det daglige arbejde, med lyst til at prøve at virke for de tanker, som lå gemt fra samtalerne med den gamle husmand.

Der var endnu ikke oprettet nogen husmandsforening i Thorslunde-Ishøj, og grunden dertil var, at vi havde en forening, som gik under navnet Den Lille Landforening. Som leder af den stod proprietær P. Nilsen, Thorslundegård, sammen med andre gårdmænd. Der blev afholdt markvandring, dyrskuer og havekonkurrencer. Til havekonkurrencen gav P. Nilsen hvert år en fin årspræmie - også efter at Husmandsforeningen var oprettet. Der blev også afholdt kurser i regnskab og landbrugslære, så det var næsten som om, der ikke var brug for en Husmandsforening.

Jeg ved ikke, om det var de tanker, der lå bag dannelsen af Den Lille Landboforening, men det må indrømmes, at de mænd, der virkede for den, gjorde et godt og nyttigt arbejde

I Taastrup var der oprettet en Husmandsforening, og da jeg havde god forbindelse med husmændene der, så meldte jeg mig ind i deres forening. Det var på det tidspunkt, hvor man forsøgte at oprette Husmandsbrandkassen, hvilket også lykkedes.

Mit første arbejde blev, sammen med tømrer Hans Olsen, at tegne medlemmer til Brandkassen her i Thorslunde. Der var en bestemmelse i Husmandsforeningens love om, at ingen udensogns medlemmer kunne optages i bestyrelsen, så det blev

rolige år i den tid, jeg var medlem af deres forening, kun med deltagelse i deres møder og sammenkomster, at såvel faglig som af mere fornøjelig art, f.eks. sommerudflugten med hest og vogn - Ja, vi var unge dengang, mange gode minder fra den tid lever endnu.

I 1913 blev der oprettet en Husmandsforening her i Thorslunde-Ishøj, med Holger Larsen, Tranegilde, som formand. Jeg indmeldte mig med det samme, og det varede ikke længe, før jeg kom ind i arbejdet. Efter den nye grundlov af 1915 blev der en omlægning af valgkredsene, og da Husmandsforeningernes Sammenslutning havde bestemt, at de skulle følge valgkredsene, så kom det til at indvirke på Køgekredsens bestyrelse, idet formanden, Christen Christensen, boede i Stærkinde og kom ind under Roskildekredsen. Der skulle vælges ny formand for Køgekredsen, det skete ved generalforsamlingen i Havdrup, hvor lærer Arved Larsen, Mosede, blev valgt til ny formand. Da også formanden for bedømmelsesudvalget for præmielån udgik - da han boede i Vindinge - blev jeg valgt i hans sted.

Det blev mit første arbejde i Køgekredsen. På cykel, sammen med lokalkendte folk, tog jeg turen omkring i byerne - fra Lille Valby til Risby - ud for at se de små landbrug, som manglede ajlebeholdere, forbedring af hønsehus m.v. De kunne få et lån på 25 kroner, men når det omtalte arbejde var udført, skulle lånet ikke tilbagebetales.

Det var anstrengende dage, men fornøjelige og interessante. Det gav mig god lejlighed til at se ind i det oplysningsarbejde, som jeg sidenhen fik lejlighed til at følge.

Det var begyndelsen og grundlagt for mit senere foreningsliv, som i de mange år gav mig lejlighed til at være med til at forme mange landbrugsbestemmelser, der skulle være til gavn for alle i samfundet.

Mange lyse minder fra den tid står klart for mig, men har vel ikke den store betydning for Jer, der lever i nutiden.

Måske kan det give et lille fingerpeg om arbejdet, når jeg som afslutning nedskriver en liste over de foreningsarbejder, jeg var med i.

FORENINGSARBEJDE GENNEM 38 ÅR - FRA 1908 TIL 1946

Vurderingsmand for	Husmandsbrandkassen	(3 år)
Formand for	Kredsens Bedømmelsesudvalg	(3 år)
Medlem af	Amtskornnævnet (2 gange)	(10 år)
Formand for	Køgekredsens Husmandsforeninger(2 gange)	(4 år)
Medlem af	Sjællandske Husmandsforeningers Hovedbestyrelse (2 gange)	(4 år)
Medlem af	Plante og Bedømmelsesudvalget for Sjælland	(4 år)
Formand for	Ungdomsarbejdet i Køgekredsen	(5 år)
Bestyrelsesmedlem i	Kreatureksportforeningen	(3 år)
Formand for	Husmændenes Lånekasse i Køgekredsen	(5 år)
Bestyrelsesmedlem i	Roskilde Slagteri	(6 år)
Formand og bestyrelses- medlem i	Den Lokale Husmandsforening (9 + 2)	(11 år)
Medlem af forretningsud- valget i	De 3 Husmandskredse	(10 år)
Medlem af	Akkordudvalget i Københavns Amt	(6 år)
Formand for og bestyre- sesmedlem i	Det Radikale Venstre	(12 år)
Sognerådsmedlem	Thorslunde-Ishøj (2 + 4)	(6 år)
Medlem af	Stølekommissionen i Thorslunde	(4 år)
Medlem af	Menighedsrådet i Thorslunde	(8 år)
Formand for og bestyrel- sesmedlem i	Brugsen (9 + 3)	(12 år)

CHRISTEN OLSENS HJEM, Thorslunde Mark (nu Køgevej 186) med HØJE TAASTRUP KIRKE i baggrunden

